

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər

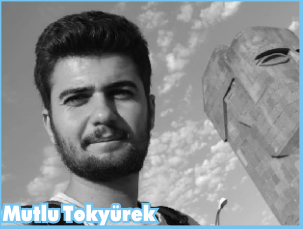
Dünyanın
ən etibarlı
pulu -
ilginc faktlar

yazısı səh.15-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 19 sentyabr 2019-cu il Cümə axşamı № 193 (7363) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

"Qarabağ hərbi kazarmanı xatırladır"

Türk bloger işğal bölgəsində nələrdə gördü...

yazısı səh.9-da

İsrail seçkilərinin pərdəarxası - nələrdə dəyişəcək?

yazısı səh.4-da

Aqressiv davranışlardan necə xilas olaq - siyasətçi və psixoloq danışır

yazısı səh.6-da

BMT öz qətnamələrinə sahib çıxacaq mı?

yazısı səh.11-da

İqtidar-müxalifət dialogunu pozmaq istəyənlərin məqsədi

yazısı səh.6-da

Musavatdan başqa namizədləri haqda açıqlama

yazısı səh.7-da

Dövlət qurumlarının sıxışdırdığı, əhalinin isə sevdiyi "1 manatlıq taksilər"...

yazısı səh.12-da

Məktəbli ləvazimatlarını özümüz istehsal edə bilərik mi - təklif

yazısı səh.13-da

Hibrid mühərrikli maşınlar - 21-ci əsrin bəlasından onlar qurtara bilər

yazısı səh.14-da

Sellofan torbalarla bağlı layihəni yubandıran səbəblər

yazısı səh.13-da

Qışın sərt keçəcəyi iddiasına nazirlikdən reaksiya

yazısı səh.15-da

"KASIB VƏ BƏDBƏXT ERMƏNİSTAN ƏHALİSİ..." - QƏRB NƏŞRİNDƏN ŞOK YAZI

Britaniya nəşrinə görə, Paşinyan öz vədlərinin girovuna çevrilir; işğalçı ölkə yeni təlatümlər astanasında; Ermənistanın polis naziri də istefaya göndərildi...

Musavat.com

yazısı səh.8-da

Şamaxının keçmiş başçısı su mənbələrini və örüş sahələrini satıb

Rayonda içməli su pulla satılır; Nəsiminin qardaşı Şaxəndan türbəsi isə təmir edilir, Buğurd qalası bərpa olunur, Safari qoruğu tikilir...

yazısı səh.10-da

Vüqar Bayramov:
"Satın almaq məqsədilə mənzillərin kirayə verilməsi mexanizmi hazırdır"

yazısı səh.3-da

Yol polisini söyən sürücü üzr istədi - "Bir qələtdir, eləmişəm..."

yazısı səh.12-da

Novella Cəfəroğlu:
"Cəmiyyət hələ sülhə hazır deyil"

yazısı səh.7-da

19 sentyabr 2019

Prezident Bakıda 380 binanın dam örtüyünün təmirinə 10 milyon manat ayırdı

Prezident İlham Əliyev Bakı şəhərində çoxmənzilli binaların dam örtüklərinin təmiri ilə bağlı tədbirlər haqqında sərəncam imzalayıb. APA-nın xəbərinə görə, sərəncamla Bakı şəhərində 380 çoxmənzilli binanın dam örtüyünün təmiri məqsədilə Azərbaycan Respublikasının 2019-cu il dövlət büdcəsində nəzərdə tutulmuş Azərbaycan Respublikası Prezidentinin ehtiyat fondundan Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinə 10 milyon manat ayrılıb.

Maliyyə Nazirliyi bu sərəncamın 1-ci hissəsində göstərilən məbləğdə maliyyələşməni təmin etməlidir.

Tramp İrana qarşı sanksiyaların kəskin şəkildə artırılması barədə göstəriş verib

ABŞ prezidenti Donald Tramp İrana qarşı sanksiyaların kəskin şəkildə artırılması barədə göstəriş verib. APA-nın xəbərinə görə, bu barədə D. Tramp twitter səhifəsində yazıb.

"İrana qarşı tətbiq olunan sanksiyaların əhəmiyyətli dərəcədə artırılması ilə bağlı maliyyə nazirini təlimatlandırdım", - D. Tramp qeyd edib.

Azərbaycanlı plastik cərrah həbs edildi - rüşvət ittihamı

38 yaşlı azərbaycanlı plastik cərrah Elnarə Məmmədova Türkiyədə polis tərəfindən saxlanılıb. Oxu.Az xəbər verir ki, Hakkari Dövlət Xəstəxanasında işləyən E.Məmmədova rüşvət almaqda ittiham edilir.

Məlumatlara görə, 2017-ci ildən bu xəstəxanada plastik cərrahiyyə ilə məşğul olan qadın səkkiz xəstədən müxtəlif məbləğlərdə pul tələb edib.

E.Məmmədova haqqında araşdırma başlanılıb.

Qeyd edilib ki, E.Məmmədova xəstələrin birindən 1500 türk lirası (təxminən 450 AZN - red.) alarkən ələ keçib.

Dağıstanda terror törətmək istəyən İŞİD tərəfdarı saxlanılıb

Rusiya Federal Təhlükəsizlik Xidmətinin əməkdaşları Dağıstanda İŞİD tərəfdarına qarşı əməliyyat keçiriblər. APA-nın Moskva müxbirinin Milli Antiterror Mərkəzinin mətbuat xidmətinə istinadən verdiyi məlumata görə, saxlanılan İŞİD tərəfdarı Dağıstanda hakimiyyət və güc orqanlarının əməkdaşlarına qarşı terror aktı törətməyi planlaşdırıb.

Dağıstanın Tarumovski rayonundakı meşə massivində həmin şəxsə məxsus böyük gücə malik əldəqayırma partlayıcı qurğu aşkar edilərək götürülüb.

Bildirilib ki, saxlanılan şəxs 2000-ci il təvəllüdü Rusiya vətəndaşıdır.

Qəzet, jurnal və kitab əldə etməyin ən rahat yolu!

Siz sifariş edirsiniz, biz istədiyiniz ünvana çatdırırıq!

Xaricdə və Azərbaycanda nəşr olunan bütün qəzet və jurnallara abunə olmaq, həmçinin Rusiyada və Azərbaycanda nəşr olunan kitabları daha sərfəli qiymətə və daha qısa vaxt ərzində əldə etmək üçün sadəcə zəng etməyiniz kifayətdir.

Telefon: (012) 434 93 01

Zakir Həsənov genişmiqyaslı təlimləri izlədi

Müdafiə naziri general-polkovnik Zakir Həsənov genişmiqyaslı təlimlərin komanda müşahidə məntəqələrindən birində olub. Müdafiə Nazirliyindən APA-ya verilən məlumata görə, qoşun növü və qismlərinin komandanları, hərbi birlik və birləşmə komandirləri, eləcə də digər vəzifəli şəxslərin məruzələri dinlənilmədən sonra ərazidə qüvvə və vasitələrin tətbiqi üzrə müvafiq tapşırıqlar dəqiqləşdirilib.

Ərazinin kəşfi digər təlim nöqtələrində də aparılıb.

Müdafiə naziri səhra şəraitində ərazidə yaradılmış məntəqələr və müxtəlif poliqonlardakı təlim nöqtələrinə baş çəkib və sərəncamların dəqiq icra olunması ilə bağlı müvafiq tapşırıqlar verib.

Dövlət Komissiyasından girovların dəyişdirilməsi ilə bağlı açıqlama

Azərbaycan Respublikası tərəflərdə saxlanılan əsir-girovların "hamının-hamiya" prinsipi əsasında azad olunması və gələcəkdə əsir-girov götürülən şəxslərin, eyni zamanda meyitlərin 3 gündən gec olmayaraq qaytarılması aidiyyəti beynəlxalq təşkilatların vasitəçiliyi ilə 2016-cı ilin aprel ayında Ermənistan Respublikasına təklif edib.

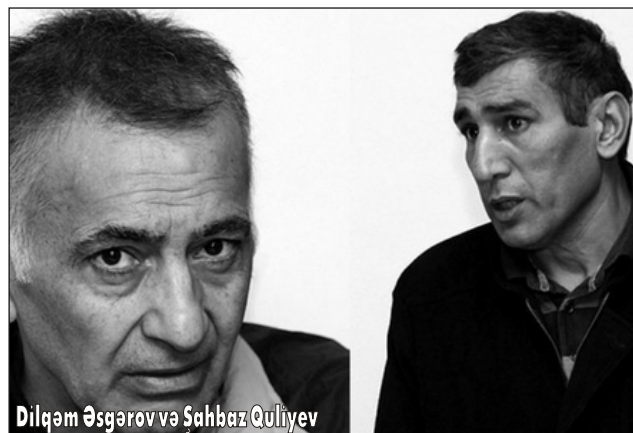
Polis Bakıda qətl törətmək istəyən şəxsi zərərsizləşdirib

Bakıda qətl törətmək istəyən şəxs polis tərəfindən zərərsizləşdirilib.

Bakı Şəhər Baş Polis İdarəsinin mətbuat xidmətinin reisi, polis mayoru Elşad Hacıyev APA-ya bildirib ki, Bakı şəhər sakini, 1992-ci təvəllüdü R.Məmmədova bıçaqla bədən xəsarəti yetirməkdə şübhəli bilinən Abşeron rayon sakini H.Aslanov ərazidə xidmət aparən Nəsimi Rayon Polis İdarəsinin (RPI) Post Patrul Xidməti əməkdaşlarının çevikliyi nəticəsində müəyyən olunaraq saxlanılıb.

Faktla bağlı Nəsimi RPI-də araşdırma aparılır.

E.Hacıyev qeyd edib ki, ictimai təhlükəli əməlin təfərrüatları öyrənilir: "Xəsarət alan şəxsin vəziyyəti qənaətbəxşdir, xəstəxanaya yerləşdirilib".

Dilqəm Əsgərov və Şahbaz Quliyev

Bu barədə Musavat.com-a Əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş vətəndaşlarla əlaqədar Dövlət Komissiyasından məlumat verilib.

"Lakin kütləvi informasiya vasitələrində son günlər yayılmış məlumatlara bildirilir ki, Ermənistan tərəfi işğal altındakı Kəlbəcər rayonunda 2014-cü ildə girov götürülərək qeyri-qanuni azadlıqdan məhrumetmə cəzasına məhkum edilmiş Dilqəm Əsgərov və Şahbaz Quliyevin Ermənistan Respublikasının vətəndaşları olan erməni hərbiçiləri - Azərbaycan Respublikası ərazisində terror-təxribat əməllərinə görə həbs edilmiş Karen Kazaryan və cəbhənin Füzuli istiqamətində könüllü surətdə Azərbaycan Ordusuna təslim olmuş Araik Kazaryanla qarşılıqlı mübadilələrində Azərbaycan tərəfinin hazır olmadığı barədə açıqlamalar verib.

Azərbaycan Respublikasının Əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş vətəndaşlarla əlaqədar Dövlət Komissiyası bir daha bildirir ki, ATƏT-in Minsk Qrupunun həmsədrlərinin vasitəçiliyi ilə Azərbaycan və Ermənistan rəhbərlərinin, eləcə də xarici işlər nazirlərinin görüşlərində, habelə Dövlət Ko-

missiyasının aidiyyəti beynəlxalq təşkilatlarla 2017-ci və 2018-ci illərdə apardığı müzakirələr zamanı əsir-girovların "hamının-hamiya" formatında azad olunması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının prinsipial mövqeyi dəfələrlə qarşı tərəfə çatdırılıb.

Dilqəm Əsgərov və Şahbaz Quliyevin Karen Kazaryan və Araik Kazaryanla mübadilə edilməsinə Azərbaycan tərəfinin hazır olması barədə Dövlət Komissiyası növbəti dəfə aidiyyəti beynəlxalq təşkilatlara 11 sentyabr 2019-cu il tarixdə rəsmi məlumat verib.

Dövlət Komissiyası ölkəmizin beynəlxalq humanitar hüquq norma və prinsiplərinə daim əməl etdiyini yenidən diqqətə çatdırır, 7 sentyabr 2019-cu il tarixdə Rusiya Federasiyası və Ukrayna arasında əsirlərin "hamının-hamiya" mübadiləsini yüksək insanpərvərlik aktı kimi təqdir edir və bu humanizm nümunəsinə uyğun olaraq Azərbaycan və Ermənistan arasında əsirlərin eyni prinsip əsasında qısa müddətdə azad edilməsinə tərəfdar olduğunu bir daha bəyan edir", - Dövlət Komissiyasından bildirilib.

☐ Musavat.com

"Hara gedirik, bizdən uşaq pulunu soruşurlar" - millət vəkili

"Hara gedirik, bizdən uşaq pulunu soruşurlar". APA-nın məlumatına görə, bunu Milli Məclisin Əmək və sosial siyasət komitəsinin iclasında millət vəkili Araz Əlizadə deyib.

Millət vəkili Azərbaycanda 3 uşağı olan ailələrin çoxu uşağı olan ailələr hesab edilməsinə təklif edib.

"3 uşaqlı ailələrin çoxu uşaqlı ailə sayılması dünyada qəbul edilib. Dövlət hər uşağı olan ailəyə hər ay müətləmədi 100 manat, 200 manat pul verməlidir. Çünki həmin uşaqlar böyüyüb Vətən övladları olacaq. Sabah çağıracaqlar ki, Vətən övladınan, Vətəni qoru, müharibədə iştirak et! Vətən də övlad üçün nə iş etməlidir. Analar əlinə zənbil alıb küçələri gəzməməli, meyvə-tərəvəz satmamalıdır ki, balalarını dolandırınlar. Ananın əsas vəzifəsi uşaqlarını tərbiyə etməkdir. Əgər ana uşaqlarını dolandıra bilmirsə, uşaqlarını nə zaman tərbiyə edəcək?!", - deyə A. Əlizadə vurğulayıb.

Milli Məclisin Əmək və sosial siyasət komitəsinin sədri Hadi Rəcəbli deyib ki, sadalanan fikirlərin bir qismi Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yanında Dövlət Sosial Müdafiəsi Fondunun büdcəsinin müzakirəsi zamanı parlamentdə səsləndiriləcək: "Bu fikirlər populizmdən kənar, reallığa və büdcə imkanlarına yaxın, ümumi işimizə kömək edən fikirlərdir. Həmin fikirləri deputat həmkarlarımız da eşidəcəklər".

Təbii qazın saxlanması və paylanması xidmətlərinin qiyməti dövlət tərəfindən tənzimlənməyəcək

Nazirlər Kabineti "Qiymətləri (tarifləri) dövlət tərəfindən tənzimlənən malların (işlərin, xidmətlərin) Siyahısı"nda dəyişiklik edib.

APA-nın məlumatına görə, qərara əsasən, təbii qazın saxlanması və paylanması xidmətləri qiymətləri dövlət tərəfindən tənzimlənməyən malların (işlərin, xidmətlərin) siyahısından çıxarılıb.

Nazirlər Kabinetindən APA-nın sorğusuna cavab olaraq, təbii qazın saxlanması və paylanması xidmətlərinin qiymətləri dövlət tərəfindən tənzimlənən xidmətlərin siyahısından çıxarıldığı təsdiqlənib.

Türkiyə ilə viza rejiminin ləğvindən 20 gün ötür - nə dəyişdi...

Fikrət Yusifov: "Səslənən fikirlərlə razılaşmaq mümkün deyil"

Azərbaycanla Türkiyə arasında viza rejiminin ləğvindən 20 gün ötür. Bu müddət ərzində qərarın ölkəmizə necə təsir göstərdiyi yönündə çoxsaylı fikirlər var. Vizanın ləğvindən qısa müddət keçsə də, artıq qardaş ölkədən Azərbaycana gələn turistlərin sayında artımın müşahidə olunduğu barədə xəbərlər yayılmağa başlayıb.

Günlər öncə - Bakıda keçirilən Azərbaycan-Türkiyə biznes forumunda çıxış edən Azərbaycanın iqtisadiyyat naziri Şahin Mustafayev də bu məsələyə toxunmuşdu. O bildirmişdi ki, ölkələr arasında turizm sahəsində əməkdaşlıq inkişaf edir.

"1 sentyabr 2019-cu il tarixindən Azərbaycana 30 gün müddətinə gələn Türki-

yə vətəndaşlarına viza tələbinin ləğv edilməsi bu rəqəmin bir qədər də artmasına gətirib çıxaracaq", - deyərək nazir qeyd edib.

Məlum olub ki, 2018-ci ildə Türkiyədən Azərbaycana

səfər edənlərin sayı 291 259 nəfər təşkil edərək 3-cü yerdə qərarlaşıb, 2019-cu ilin ilk 8 ayında isə bu rəqəm 203 703 nəfər olub və bu göstərici ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 5,1% artıb.

Sabiq maliyyə naziri, iqtisadçı alim Fikrət Yusifov fərqli düşünür. O hesab edir ki, vizanın ləğvi Türkiyədən Azərbaycana gələnlərin sayına ciddi təsir etməyib: "Türkiyə vətəndaşları üçün viza rejiminin ləğv edilməsi iki ölkə arasında qardaşlıq münasibətləri fonunda daha çox mənəvi bir məsələ idi. Deməzdim ki, sadələşmiş viza rejiminin olduğu dövrdə türk vətəndaşlarının Azərbaycana gəlməsində hansısa çətinliklər mövcud idi. Bu səbəbdən də mətbuatda viza rejiminin ləğvindən sonra türk vətəndaşlarının Azərbaycana kütləvi şəkildə gələcəyi ilə bağlı səslənən fikirlərlə razılaşmaq mümkün deyil. Hesab edirəm ki, viza rejiminin aradan qaldırılması Türkiyədən Azərbaycana gələnlərin sayına ehtibarlı təsir etməyib. Çünki buna qədər də Türkiyədən kim istəyirdi, Azərbaycana gələ bilirdi. Sadəcə, o, bunun üçün bir qədər vaxt itirməli olurdu".

□ **Cavansir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

Azərbaycan BP ilə neft-qaz sahəsində avadanlıqların birgə istehsalını təşkil edə bilər

BP şirkəti ilə neft-qaz sahəsində avadanlıqların birgə istehsalı təşkil edilə, alternativ enerji sahəsində əməkdaşlıq olunma bilər.

Iqtisadiyyat Nazirliyindən "APA-Economics"ə verilən məlumata görə, bunu nazir Şahin Mustafayev BP-nin Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyə üzrə regional prezidenti Qeri Counz ilə görüşündə deyib.

Nazir 1994-cü ildə uğurlu və düşünülmüş neft strategiyasının nəticəsi olan "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanmasının və transmilli layihələrin icrasının neft-qaz sənayesi ilə yanaşı, iqtisadiyyatın digər sahələrinin də inkişafına təkən verdiyini vurğulayıb, BP şirkəti ilə fəal əməkdaşlığı qeyd edib.

Öz növbəsində Q. Counz Azərbaycanın neft strategiyasının uğurla davam etdirildiyini, ölkənin etibarlı tərəfdaş olduğunu və BP ilə uzunmüddətli əməkdaşlığını vurğulayıb. O, BP-nin Azərbaycanda həyata keçirdiyi və nəzərdə tutulan layihələri barədə məlumat verib, alternativ enerji sahəsində Azərbaycanın potensialını qeyd edib, bu sahədə layihələrin həyata keçirilməsində maraqlı olduğunu bildirib.

Görüşdə Azərbaycanın BP ilə əməkdaşlığının inkişaf istiqamətləri, nəzərdə tutulan konkret layihələr barədə fikir mübadiləsi aparılıb.

Kirayə qaldığımız evi nə zaman ala biləcəyik - layihədən yeni xəbər

Vüqar Bayramov: "Satın almaq məqsədilə mənzillərin kirayə verilməsi mexanizmi hazırdır"

Bu ilin əvvəlində ölkə prezidenti "Azərbaycan Respublikası İpoteka və Kredit Zəmanət Fondunun yaşayış sahələrini satmaq öhdəliyi ilə kirayəyə verməsi Qaydasını" təsdiq etdi. Bildirildi ki, yeni mexanizmə əsasən, vətəndaşlar mənzili kirayə götürdükdən sonra ona sahib ola biləcəklər. Mənzili kirayə edən vətəndaşımızın aylıq ödənişləri evin xərcindən çıxılacaq. Müqavilə bağlandıqdan 3 il sonra isə kirayəçi mənzilin sahibinə çevrilmək imkanı qazanacaq. Bu zaman o, daha çox ödəniş etməklə müqaviləyə vaxtıdan əvvəl xitam verib mənzilə sahib olar. Və ya ödənişi davam etdirib 25 il ərzində ona sahib ola bilər.

Bəs hazırda həmin layihə ilə bağlı proses nə yerdədir? "Yeni Müsavat"a danışan iqtisadçı Vüqar Bayramov bildirib ki, fond tərəfindən evlərin alınması prosesi davam edir:

"Bununla bağlı artıq qanunvericilik bazası formalaşmışdır. Bu ilin əvvəlində ölkə prezidenti tərəfindən kirayə fondunun yaradılması ilə bağlı sərəncam imzalanıb. Daha sonra isə bu ilin iyun ayında bir sıra qanunvericilik aktlarında dəyişiklik edilməsi ilə bağlı başqa bir sərəncam imzalandı. Praktiki olaraq satın almaq məqsədilə mənzillərin kirayə

verilməsi mexanizmi hazırdır. Ancaq mexanizmin hazır olmasına baxmayaraq hələ ki qeydiyyat başlamayıb. Onu da deyim ki, hazırda sənədlərin siyahısı da təsdiq olunub. Prosesin aparılma üsulları da məlumdur. Tələb edilən sənədlərin siyahısı çox deyil. Belə ki, buraya şəxsiyyət vəsiqəsinin surəti tələb olunur. Çünki qaydalara əsasən kirayə evə müraciət edən şəxs Azərbaycan vətəndaşı olmalıdır. Eyni zamanda qeyd edim ki, digər məsuliyyət ondan ibarətdir ki, kirayə evə müraciət edən şəxsin məcburi öhdəliyi - vergi və krediti olmamalıdır. Əgər kre-

dit borcu varsa, bunu qapamaqla, kirayə mənzillərə müraciət etmək hüququnu qazana bilər. Eyni zamanda nikah haqqında şəhadətnamənin surəti, yaxud da boşanıbsa, ailə üzvlərindən biri dünyasını dəyişibse, onu təsdiq edən sənəd, iş yerindən arayış təqdim olunmalıdır. Burada üstünlük ondan ibarətdir ki, VÖEN-lə işləyən vətəndaşlar da

müraciət etmə hüququ qazınacaq. Belə olması müraciəti xeyli dərəcədə asanlaşdıracaq".

Bayramov bildirib ki, evlərə müraciətlə bağlı bankın iştirakı mövcud deyil:

"İpoteka və Kredit Zəmanət Fondu özü mənzilləri alaraq, təklif edir. Artıq bizdə olan məlumata görə, mənzillərin alınmasına başlanılıb.

Son dəyişikliklərə əsasən müraciət həm də "ASAN Xidmət" vasitəsilə həyata keçiriləcək. Müraciətin nə zaman olacağı ilə bağlı məlumat yoxdur. Ancaq güman olunur ki, payız aylarında artıq müraciət aktivləşəcək və ev almaq istəyənlər müraciət edə biləcəklər. Bizdə olan məlumata görə, bu işin yubanmasının səbəbi onunla bağlıdır ki, tələb yüksək olduğu üçün İpoteka Fondu daha çox mənzil alıb, bu mənzillərlə prosesə başlamaq istəyir ki, ilkin tələbi ödəyə bilsin. Hələ ki rəsmi açıqlama yoxdur. Ancaq bununla belə, müraciətin bu il aktiv olacağı gözlənilir. Bütövlükdə isə ümumən prosesin diqqətdən kənar qaldığını da söyləmək doğru olmaz. Təbii ki, biz də müraciətin daha tez başlamasının tərəfdarıyıq. Xüsusilə nəzərə alsaq ki, tələb yüksəkdir və bu, cəmiyyətdə ciddi müzakirə edilən məsələdir, o baxımdan, daha məqsədə uyğundur ki, bu məsələ daha tez reallaşsın".

Ekspert bildirib ki, bu layihədə ilkin ödəniş yoxdur:

"Lakin kirayə mənzillərdə evi kirayəyə götürən şəxs 12 ayın haqqını əvvəlcədən ödəyir və bir də ikinci ilin birinci ayından ödəniş etməyə başlayır. Bu da onun sosial evlər

və ipoteka kreditindən fərqli tərəfidir. Digər bir fərq isə kirayə müqaviləsi bağlandıqdan sonra evin alış qiymətinin tam ödənişinin 3 ildən tez həyata keçirilməsinin mümkün-süzlüyüdür. Yalnız 3 ildən sonra mənzilin alış qiymətini vaxtıdan qabaq ödəyən vətəndaşlar üçün fond tərəfindən mənzilin ümumi qiymətinə güzəştlərin tətbiqi nəzərdə tutulur. Praktiki olaraq bank olmadığı üçün ilkin ödənişin həyata keçirilməsinə də ehtiyac yoxdur. Prezident fərnəminə göstərilir ki, kirayəyə yalnız 2013-cü ildən - Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsi qüvvəyə mindikdən sonra inşa edilərək üzərində mülkiyyət hüququ dövlət qeydiyyatına alınmış çoxmənzilli binalarda yerləşən təmirli yaşayış sahələri verilir.

Kirayə mənzillər vətəndaşlara tam təmirli, elektrik enerjisi, qaz və su ilə təchiz olunmuş, istifadə üçün yararlı vəziyyətdə təhvil veriləcək".

Bildirilir ki, bu mexanizmin ilk növbədə, həm ilkin ödəniş etmək imkanı olmayan, həm də gəlir səviyyəsi ipoteka kreditinin götürülməsinə yetməyən vətəndaşların öz mənzil şəraitlərini yaxşılaşdırmasına imkan yaradacaq.

□ **ƏLİ RAİS,**
"Yeni Müsavat"

Madam Paskyeyə daha nə deyə bilərdik?..

Hüseyinbala SƏLİMOV

Son günlərdə Bakıda səfərdə olan yüksək qonaqlardan biri də heç şübhəsiz Avropa Şurası Parlament Assambleyasının prezidenti Lilian Mari Paskye idi.

Mübaligəsiz demək olar ki, Avropa Şurası Azərbaycanın siyasi və ictimai həyatında ən çox rol oynayan ən əsas beynəlxalq təşkilatlardan biridir.

Əvvəlcə bu təşkilata bir az skeptik, bir azca da ironik yanaşan azərbaycanlılar da tez bir zamanda ona münasibətini dəyişdilər və əmin oldular ki, qarşılarındakı ciddi və fəal bir təşkilatdır, hansına ki, hətta şikayətlə müraciət etmək mümkündür və o, səni ən çətin bir məsələdə, hətta öz dövlətdən və hakimiyyətdən müdafiə olunmaqda dəstəkləyə, müvafiq siyasi və hüquqi yardım göstərə bilər.

Əlbəttə ki, bu müstəvidə də ziddiyyətli, hətta problematik məqamlar, Bakı ilə Strasburq arasında anlaşılmaz hallar da çox olubdur - axı heç kim sevmir ki, onu tənqid və tənqidi etsinlər (xüsusən də işlər qaydasında olmayanda!), hansısa monitorinqlər keçirsinlər. Odur ki, bu iyirmi ilin ərzində təşkilatı tərk etmək haqqında çağırışlar da az olmadı. Amma son nəticədə yenə də təşkilatda qalmağa qərar verildi.

Məlumdur ki, Avropa Şurası üzv ölkələrdə demokratiyanın və insan haqlarının vəziyyətini öyrənir.

Etiraf etmək lazımdır ki, bu sahədə onun əməyi böyükdür, ümumiyyətlə, bir çox keçmiş sovet ölkələrinin insanları ilk növbədə Avropa Şurasına minnətdar olmalıdırlar ki, tamamilə demokratik olmasa da, hər halda, dözümlü şəraitdə yaşayırlar, əgər Avropa Şurası olmasaydı vəziyyət daha ağır və hətta dözülməz ola bilərdi, axı bizim insan haqları, demokratiya, dünyəvi - sekulyar dövlət quruluşu və vətəndaş cəmiyyəti sahəsində heç bir təcrübəmiz yox idi və bir çox hallarda, yeni hakimiyyətlərin heç bununla bağlı istekləri belə yox idi...

Qeyd etmək lazımdır ki, bu illər ərzində etnik və ərəzi münaqişələri kimi problemlər də təşkilatın diqqətindən kənarda qalmayıb.

Bu illər ərzində, - bu isə 20 ilə yaxındır, - Dağlıq Qarabağ probleminin də ən müxtəlif aspektləri Avropa Şurasının müzakirə predmetləri sırasında olub və bəzi epizodik halları nəzərə almasaq, təşkilat əsasən Azərbaycanın haqq işini müdafiə edibdir. Əlbəttə, demokratiya və insan haqları ilə bağlı qərarlardan fərqli olaraq AŞ-nin bu qərarları daha çox kağız üzərində qalıbdı, amma bu ümumi problemdir və yada salmaq olar ki, eyni aqibəti BMT TŞ-nin dörd qətnaməsi yaşayır. Fəqət, bütün halda BMT və ATƏT kimi, AŞ-nin də qərarlarının ən azı siyasi əhəmiyyəti var və nə vaxtsa bu qərarlara istinad ediləcək.

Əlbəttə, bir daha qeyd edirik ki, Avropa Şurasının bəzi addımlarının və təşəbbüslərinin bizdə nəinki qıcıq, hətta ciddi narazılıq yaradan vaxtları da olub.

Nə gilsədək, bəlli obyektiv səbəblərdən təşkilatın tribunası lap əvvəldən Bakı ilə İrəvan arasında çekişmə meydanına çevrildi - onlar da, biz də bu tribunadan öz mövqelərini çatdırmağa cəhd etdik.

Bu müstəvidə də heç də hər şey rahat və problemsiz sovuşmadı. Məsələn, Şuranın tədbirlərində Ermənistanın hazırkı eks-prezidentləri S.Sarqsyanın, hətta R.Koçaryanın "demokratik dövlət başçıları" kimi çıxış etdikləri məqamlar da olmuşdu.

Üstəlik, təşkilatın qiymətləndirmələrinə görə, Ermənistan daha demokratik və açıq ölkə hesab olunurdu. Amma zaman nə göstərdi? Hakimiyyətini uzatmağa çalışan Sarqsyan devrildi, eks-prezident Koçaryan isə, ümumiyyətlə, siyasi cani və hakimiyyət uzurpatoru kimi mühakimə olunur...

Ermənistanın yeni baş naziri N.Paşinyan dəfələrlə bəyan edib ki, onun ölkəsində on illərlə düzgün seçki keçirilməyibdir, saxtakarlıqlar olubdur. Amma Avropa Şurasının ekspertləri və müşahidəçiləri həmin seçkilərə tamamilə başqa "qiymət" verirdilər...

Ümid edirik ki, xanım Paskye və digər yüksək çinli Avropa Şurası təmsilçiləri bundan da müəyyən nəticələr çıxaracaq: apriori yanaşmalar, apriori qiymətləndirmələr ola bilsin, abstrakt elmdə - metafizikada elə həqiqətən də məqbuldur, amma real həyatda belə deyil və onlar özlərində quru mücərrədlikdən savayı heç nə ehtiva etmirlər - özü də ki, ən yaxşı halda...

Sentyabr 17-də İsraildə keçirilən növbədənkənar seçkilərin ilkin nəticələri artıq məlumdur. Rəsmi nəticələr məlum olmasa da, bir sıra media orqanları exit-poll keçirib və buna əsasən hazırkı baş nazir Benyamin Netanyahu'nun Likud Partiyası 33, onun əsas rəqibi olan keçmiş baş qərargah rəisi Benni Qantzın "Mavi-Ağ" (Kahol Lavan) seçki ittifaqı isə 34 mandat qazana bilib.

Seçkilərdə İsrail seçicilərinin 69,4 faizi iştirak edib. Ancaq hazırkı nəticələr hökumət qurulmasını yenə də sual altında qoyur. Məsələ ondadır ki, İsrail qanunlarına görə, 120 nəfərlik parlamentdə 61 mandat qazanan siyasi partiya və ya blok hökuməti formalaşdırma bilər. Bu ilin 9 aprelində keçirilən seçkilərdə Netanyahu və Qantzın liderlik etdiyi siyasi qüvvələrin hər biri 35 mandat qazanıb. Ancaq prezident Rueven Rvlin səs faizi nisbətən çox olan Netanyahuya hökumət qurmaq səlahiyyətini verib. Baş nazir Netanyahu isə lazım olan 61 səsi ala bilməyib.

Lakin indi situasiya fərqlidir. Hazırkı nəticələrdə Qantz irəlində görünərsə də, keçmiş baş qərargah rəisinin hökumət formalaşdırması xeyli çətin görünür. Məsələ ondadır ki, İsraildə seçkilər proporsional sistem üzrə keçirilir və partiyalar üçün müəyyən edilmiş baryer xeyli aşağı, yəni 3,25 faizdir. Bu səbəbdən də İsraildə çoxlu sayda siyasi partiya parlamentə düşür və koalisiya qaçılmaz olur.

Hazırkı nəticələr rəsmiləşsə, o zaman güman ki, prezident hökumət qurmaq səlahiyyətlərini Qantza verəcək. Lakin sol meyilli siyasətçinin hökumət qurmaq üçün 61 səsi toplaması çətin görünür.

Maraqlıdır ki, ilkin nəticələrə əsasən 4-cü yeri keçmiş müdafiə naziri, Azərbaycanla da yaxşı münasibətlərə malik olan Aviqdor Liberman qazanıb. Sorğulara əsasən Aviqdor Libermanın "Evimiz İsrail" Partiyası 9 mandat qazanıb. Bu, sonuncu seçkilərdə qazanılan 5 mandatla müqayisədə böyük uğurdur. Bu isə o deməkdir ki, Liberman yeni hökumət qurulmasında həlledici rol sahibi olacaq. Liberman özü də elan edib ki, yeni koalisiya hökumətində iştirak edəcək, bunun hansı cinah olmasından asılı olmayaraq.

Məsələ ondadır ki, hazırkı nəticələrə əsasən mərkəz sağ, radikal sağ və ortodoks yəhudi partiyalarının ümumi mandat sayı 61-i keçir. Amma problem ondadır ki, Liberman ortodoks yəhudilərlə ittifaqa girmək istəmir. Lakin məsələ burasındadır ki, ortodoks yəhudi siyasi təşkilatları olan Şas və Birləşmiş Tövrat Yəhudiliyi partiyalarının 17 mandatu var.

Siyahıda 3-cü yerdə Bir-

İsrail seçkilərinin pərdəarxası - nələr dəyişəcək?

Keçmiş baş qərargah rəisi Qantz Netanyahu'yu qabaqladı; amma hökumət qurulması asan olmayacaq

leşmiş Ərəb seçki blokudur. Aprel seçkilərində 10 mandat qazanan İsrail ərəbləri bu dəfə səslərini 13-ə qaldırıblar. Radikal irqçi Sağ Birlik İttifaqı və Yeni Sağ Partiyası isə 7 mandat qazanıb.

Solda təmsil olunan Demokratik Sol Birlik İttifaqı 5, Fəhlə Partiyası Geşer isə 6 mandat qazanıb. Hazırkı nəticələrə əsasən sağ partiyaların ümumi mandat sayı daha çox olsa da, onların koalisiya qurması daha çətin görünür. Sol partiyalar isə ərəblərin də dəstəyini alsalar belə hökumət qurmaqda çətinliklə üzləşəcəklər. Bu məsələdə həlledici rol Liberman oynaya bilər.

69 yaşlı hazırkı baş nazir Benyamin Netanyahu isə ümitsiz deyil. Hətta seçki günü küçələrə çıxaraq seçiciləri seçkiyə getməyə çağırıb. Netanyahu seçkilərə qədər bir neçə dəfə qanunları pozaraq dövlət imkanlarından təbliğat üçün istifadə edib. Üstəlik, baş nazirə qarşı 3 ayın iş üzrə cinayət ittihamı var. Əgər seçkilə bilməsə, məsuliyyətə cəlb oluna bilər. Netanyahuya qarşı ilk cinayət ittihamı isə ilk dəfə baş nazir seçildiyi 1996-cı ildə irəli sürülüb. Ancaq rəqiblərinin fikrincə, Netanyahu hakimiyyətin verdiyi imkanlardan istifadə edərək

bu ittihamları ləğv edib. Birinci ittihamda isə baş prokuror "yeterli dəlil olmamasını" əsas gətirərək cinayət işi açmaqdan imtina edib.

Netanyahunun əsas rəqibi, İsrailin yeni baş naziri olmağa çox yaxın olan Benni Qantzın isə 59 yaş var. Sol görüşləri müdafiə edən Qantz seçilsə, müddətin yarısını, yəni 2,5 il baş nazir olacaq. Qalan müddəti isə digər həmsədr Lapid hökumətə rəhbərlik edəcək. 2011-15-ci illərdə İsrail ordusunun baş qərar-

gah rəisi olmuş Qantz bu dövrdə Qəzzaya qarşı iki hərbi əməliyyata rəhbərlik edib. 2014-cü ildə 50 gün davam edən Qəzza əməliyyatı zamanı 67 İsrail əsgəri və 2251 fələstinli öldürülüb.

İsrail seçkiləri bu ölkənin adına demokratiyanın təntənəsi, fələstinlilər üçün status-kvonun davamı, dünya üçün sıradan siyasi hadisədir. Çox ciddi dəyişiklik gözlənilir.

□ Kənan RÖVSƏNOĞLU,
"Yeni Müsavat"

"İran Yaxın Şərqdə yeni münaqişə ocağının alovlanmasını istəmir" - Həsən Ruhani

İran Yaxın Şərqdə yeni münaqişə ocağının alovlanmasını istəmir.

AzərTAc xəbər verir ki, bu sözləri İran prezidenti Həsən Ruhani bəyan edib. İRİB televiziyasına müsahibə verən prezident Səudiyyə Ərəbistanına məxsus neft zavodunun partladılmasında İranın ittiham olunmasına münasibət bildirib. O deyib ki, ABŞ və müttəfiqləri yalan ittihamlarla İrana qarşı hərbi əməliyyatlar başlamaq istəyirlər. İran isə Yaxın Şərqdə yeni münaqişə ocağının alovlanmasını istəmir. Lakin İran milli maraqlarını mütləq qoruyacaq.

Xatırladaq ki, Səudiyyə Ərəbistanının böyük neft zavodunun partladılması nəticəsində dünya birjalarında neftin qiyməti yüksəldi. ABŞ və Səudiyyə Ərəbistanı heç bir araşdırma aparmadan dərhal partlayışda İrani təqsirləndirdilər. Rəsmi Tehran bu ittihamları rədd etdi.

Sabiq milli təhlükəsizlik naziri Eldar Mahmudovla bağlı maraqlı xəbər almışdıq. Redaksiyamıza daxil olan məlumatda deyilir ki, sabiq nazir artıq tam şəkildə sərbəst hərəkət izni alıb, ölkə sərhədlərini sərbəst şəkildə aşmağa bilər. Ölkə sərhədləri daha E. Mahmudov üçün "dəmir barmaqlıq" deyil.

Məlumatda deyilir ki, Eldar Mahmudov hətta yay tətilini ölkədən kənarında keçirib. Onun ölkəyə qayıtması isə burada yaxınlarının, xüsusən əmisi oğlu Vüqar Mahmudovun həbsdə olması ilə əlaqəlidir.

Sabiq nazir ətrafına söz verib ki, Vüqar Mahmudov həbsdən çıxmamış ölkədən gədən deyil. Vüqar Mahmudov Eldar Mahmudovun köməkçisi olub. Onu "MTN işi"ndən 2 il sonra, 2017-ci ilin noyabrında həbs ediblər. Artıq Vüqar Mahmudovun işi üzrə məhkəmə prosesi də başlayıb. Bakı Hərbi Məhkəməsində keçirilən pro-

"Eldar Mahmudov ölkədən çıxıb və qayıdıb"-iddialar və şok sirlər

Sabiq nazirin ölkədən xüsusi razılıq əsasında, vaxtilə xaricə daşdığı pulları gizli hesablardan çıxararaq geri qaytarmaq məqsədilə buraxıldığı deyilir və daha nələr...

seslərə Vüqar Mahmudov demək olar ki, qatılırm. Məhkəmədən də bunun səbəbini izah etmir.

Bəli ehtimallar var ki, Vüqar Mahmudovun məhkəmə prosesinin uzandıqca-uzanan "saqqız"a çevrilməsi Eldar Mahmudovun ölkədən çıxardığı 5 milyard dolları geri qaytarması öhdəliyi ilə əlaqəli ola bilər. Eldar Mahmudovun azadlıqda olmasının bir səbəbi kimi də bu amil göstərilir. Onun tərəfindən ölkədən çıxarılmış milyardlarla dolların geri qaytarılacağına olmasının bir səbəbi kimi də bu amil göstərilir. Onun tərəfindən ölkədən çıxarılmış milyardlarla dolların geri qaytarılacağına olmasının bir səbəbi kimi də bu amil göstərilir. Onun tərəfindən ölkədən çıxarılmış milyardlarla dolların geri qaytarılacağına olmasının bir səbəbi kimi də bu amil göstərilir.

Eldar Mahmudovun hələlik məsuliyyətdən yayına bilməsinin bu amillə bağlılığını deputat, parlamentin Müdafiə və təhlükəsizlik komitəsinin üzvü Zahid Oruc da vaxtilə "Yeni Müsavat"a müsahibəsində açıq mətnlə demişdi.

Sitat: "Şübhə etmirəm ki,

xarici agentura mərkəzləri müxtəlif ssenarilərini bizə yerdərk böyük tələlər qurublar və bizim çekist sayılan diletantları idarə ediblər. Azərbaycan təhlükəsizlik orqanları içərisində casus qrupları işləyib. Ona görə də hakimiyyətin həbs qərarı verməməsi ona (Eldar Mahmudova-red.) lütfə bağlı deyil, zənn edirəm ki, digər daha böyük miqyaslı planlardan irəli gəlir. Çünki dünyanın təhlükəsizliklə bağlı dosyalarını incələyəndə görürsən ki, düşmənlərin hamısına çıxmaq üçün baş günahkarı müəyyən qədar neytral meydana saxlamalısan. Onda oğurlanan milyardlar və digər böyük akulalara çıxmaq asanlaşacaq. Bu, sırf əməliyyat taktikası kimi seçilə bilər. Əsas versiyalardan biri budur".

Zahid Oruc bir sonrakı abzasda fikirlərini daha da konkretləşdirir. Sitat: "Ən başlıca məsələ Eldar Mahmudovun faktiki olaraq haram pullarla tikdiyi villasında onsuz da məhbüs ömrü yaşamasıdır. Ancaq bu orqan vasitəsi ilə külli-miqdarda vəsaitlər Beynəlxalq Bankla əlaqəli, həm də tənqidiyyətlə və korruptsiya ilə bağlı vəsaitlərin xaricə axınına baş verib. Bu, milyardlarla manat vəsait deməkdir. Zənnimcə, dövlət atdığı hər bir addımda baş vermiş fəsadların mümkün geri dönüşünü hesablayır".

Vüqar Mahmudovun həbsinin ilk günlərində yayılan məlumatlarda bildirilirdi ki, ondan sabiq milli təhlükəsizlik naziri Eldar Mahmudova qarşı ifadə

almağa çalışıblar. Vüqar Mahmudov Eldar Mahmudovun "sağ əli" hesab edilirdi. O, Eldar Mahmudovun köməkçisi statusunda olsa da, bir çox hallarda nazir müavinlərindən artıq səlahiyyətli olub. İddialara görə, onun kabinetində bir neçə iri seyf olub. Həmin seyflərə iş adamlarından, müxtəlif vəzifə sahiblərdən, məmurlardan toplanan əraclar yığılıb. Sonradan həftədə bir neçə dəfə həmin pullar kisələrə doldurularaq banklara daşınıb. Bu əməliyyatlara V.Mahmudov rəhbərlik edib. MTN-də yığılan rüşvət pullarının kisələrə doldurularaq banka rahat daşınmasına hazırlıq görülmüş. Sonradan həftədə bir neçə dəfə MTN-ə gedərək oradan malçılara yüklənən pul dolu kisələrlə banka qayıdıb. Pulun sürüclüyə təhvil verilməsinə də Vüqar Mahmudov nəzarət edib. Sonradan "qara pul"lar xaricdəki bank hesablarına ötürülüb. Vüqar Mahmudovun bu epizodlar üzrə dindirildiyi haqda məlumatlar vardı. Əsasən ləğv edilmiş MTN tərəfindən cəzalandırılan şəxslərdən yığılan pullar Vüqar Mahmudov tərəfindən toplanaraq bu haqda nazirə məruzə olunmuş. Vüqar Mahmudovun həbsdən sonra yayılan xəbərlərdə onun ifadəsi əsasında Eldar Mahmudovu həbs etmək istəyinin olduğu da vurğulanırdı. Son məlumatlara görə, artıq Vüqar Mahmudova qarşı bəli bir tələb irəli sürülmür. Bəli iddiaları var ki, Eldar Mahmudov qarşı əvvəlki sərt münasibət yoxdur, sabiq nazirə qarşı da-

ha loyallıq mövqeyə keçid olunub.

V.Mahmudov Cinayət Məcəlləsinin 179.3.1-ci (müəssəsəyə zərər vurma), 179.3.2-ci (külli miqdarda mənimləmə və ya israf etmə), 182.3.1-ci (külli miqdarda əmlak əldə etmək məqsədi ilə hədə-qorxu yolu ilə tələb etmə), 302.1-ci (əməliyyat-axtarış fəaliyyətini həyata keçirmək səlahiyyətinə malik olmayan şəxslər tərəfindən belə tədbirlərin keçirilməsi, habelə əməliyyat-axtarış fəaliyyətinə malik olan şəxslər tərəfindən həmin tədbirlərin qanunvericiliklə müəyyən edilmiş əsaslar olmadan keçirilməsi şəxsin hüquq və qanunla qorunan mənafeələrinin əhəmiyyətli pozulmasına səbəb olduqda), 302.2-ci (eyni əməllər gizli qaydada informasiya alınması üçün nəzərdə tutulmuş texniki vasitələrdən istifadə edilməklə törədildikdə) və 341.2.1-ci (bir qrup şəxs tərəfindən, ağır nəticələrə səbəb olmaqla hakimiyyətdən sui-istifadə etmə) maddələri ilə ittiham irəli sürüldü.

Yada saraq ki, Vüqar Mahmudov həbs olunan günlərdə Eldar Mahmudovu da Baş Prokurorluğun Ağır Cinayətlərə Dair İşlər üzrə İstintaq İdarəsinə çağırıb dindiriblər.

□ E.HÜSEYNOV,
"Yeni Müsavat"

Ana dili - o tayda ona görə türmədə yatırırlar, bu tayda xor baxırlar...

Xalid KAZIMLI

"Şərqi Azərbaycan vilayətində Azərbaycan dili tədris olunacaq". Bu xəbər başlıqdır. Xəbərdə bu ilin yeni dərs ilindən etibarən İranda Azərbaycan türkləri yaşayan vilayətin orta ümumtəhsil məktəblərində ana dilimizin tədrisinə başlanacağından bəhs olunur.

O vilayətin sakinləri buna nail olmaq üçün 73 il mübarizə aparıblar. Axırncı dəfə bu və digər vilayətlərdə ana dilimizdə təhsil Seyid Cəfər Pişəvəri hakimiyyəti dönəmində olub.

"Şəhərin elit bir bağçasında Azərbaycan bölməsinə güclü uşaq yığıldı və bizim oğlan da həmin bölmənin bir üzvü oldu. 90/10 geridəyik öz dilimizə qarşı. Bu mövzuda yazınızı gözləyirik". Bunu da oxucumuz Ramal Muxtarov yazıb.

"Yeni Müsavat"ın baş redaktorunun müavini Azər Ayxan isə bugünlərdə ana dili mövzusunda belə bir status paylaşdı: "Ötən həftə İsveçrədə olanda səhər yeməyi zamanı bir türk qadınla tanış oldum... Türkcəsi mükəmməl idi. Qadın dedi, Sürixdə doğulub, burada böyüyüb. "Bəs türkcəni necə öyrənmisiz" sualına təəccübləndi. "Dil bizim üçün namus məsələsidir. Bunu bilmədən necə yaşamaq olar" cavabını verdi. 20 yaşlı oğlu da yanındaydı. Təbii ki, o da İsveçrədə doğulub-böyüyüb. Ana-oğul aralarında elə gözəl türkcə danışdılar ki... Övladına da doğma türkcəni öyrətdi. Ona dedim, Bakıda analar öz övladlarını rusca öyrədirlər. Onlarla rus dilində danışırırlar. "Nasıl olur böyle bir şey, efendim" deyib, heyrləndi. illər öncə buna bənzər durumla Vyanada rastlaşmışdım. Məğazada satıcı işləyən türk qadın demişdi ki, 2 yaşda olanda Almaniyaya köçüb ailəsi, sonra ailə qurub, Avstriyaya köçüblər. O zaman ona "türkcə nə gözəl danışsınız" deyəndə "valideynerim öyrətdilər, dil bizim üçün şərəf məsələsidir" demişdi".

Başqa bir həmkarımız ictimai yerdə ailə üzvləri ilə telefonla danışarkən işlətdiyi "tamam" sözüne görə yaxınlıqdakı rusdillilərin ona ironiya etdiyindən yazmışdı.

Bəli, telefonla danışanda "okey-okey", "ladno, davay, po-ka" deyənlərin "tamam" deyənlərə lağ elədiyi ölkədə yaşayırdıq.

Durum budur. Arazın o tayında ana dilimizdə təhsil almaq üçün milyonlarla insan yüz ildir mübarizə aparır, həbslərdə çürüyüb, edam edilir, qanını qaşığı qoyur, Arazın bu tayında yaşayanlar ana dilində təhsil almamaq üçün məktəb direktoruyla, nazirliklə qırığına çıxır, övladlarını rus dili bölməsində oxutdurmaq üçün hər yola əl atır.

Parodoksaldır, deyilmə? Həm də faciədir. Bir millət ana dilində təhsilin qədrini bu qədər bilməzmi?

Bu, kütləvi manqurtlaşmanın tam özüdür. Heç kim başqa yerə yozmağa çalışmasın, bu qınından çıxıb, qınıni bəyənənmək hadisəsidir. Bu, aşıqılıq kompleksinə kəllə-mayallaq yuvarlanmaq, özünü başqa millətlərdən aşağı, ikinci, üçüncü sort hesab etməyin nəticəsidir.

Bu sətirər başqa xalqların dillərini öyrənməməyə çağırış deyil. Əksinə, hamımız ən azı 2 əcnəbi dili (ingilis, rus) əla bilməliyik. Bunlarsız nə postsovet məkənində (bu məkanda gediş-gəlişimiz intensivdir), nə də Avropada, dünyada baş çıxara bilmərik. Şükür ki, 20 il əvvəllər müqayisədə ingilis dilində danışan, yazan insanların min qat çoxdur.

Azərbaycanlılar dil öyrənmək, aksentsiz danışmaq məsələsində xüsusi istedadla malikdirlər (bizimkilər hələ sovet dövründə rusca erməni və gürcülərdən daha yaxşı, aksentsiz danışdılar). Son illərdə Avropa ölkələrinin hamısında mövcud, hamısında da yerli cəmiyyətə asanlıqla adaptasiya olunuruq.

Bu cür uyğunlaşmalar zaman keçdikcə ana dilimizin unudulması hesabına baş verir. Hazırda Rusiyada yaşayan yüz minlərlə azərbaycanlı yeniyetmə ana dilimizdə bilmir. Avropadakı azərbaycanlılar isə daha çox milli-vətənpərvər kəsimdən olduqları üçün övladlarına ana dilini öyrətməyə çalışırlar. Ancaq həmin övladların öz övladları Azərbaycan türkcəsini bilməyəcəklər - buna şübhə yoxdur.

Əslində uzaq ölkələrdə yaşayan və o cəmiyyətlərə qaynayıb-qarıxmış bir azərbaycanlının ana dilini bilib-bilməməsi o qədər böyük əhəmiyyət kəsb eləmir, amma Azərbaycan adlı ölkədə yaşaya-yaşaya onun rəsmi dövlət dilini bilməmək, ən pisi, ona ikrahla, üçüncü sort dil kimi yanaşmaq böyük qəbahətdir.

Məncə, dövlət artıq bu məsələyə bir əncəm çəkməlidir. Bu, nəhayət, inzibati qaydada həll olunmalıdır. Başqa dövlətlər əcnəbi dilə təhsil məsələsini necə həll ediblərə, biz də elə etməliyik.

Yoxsa milli asimilyasiyanın, rusifikasiyanın ikinci mərhələsi başlanıb. Bu, həm gizli kampaniyadır, həm də könüllü. Pis olan da elə budur.

İqtidar-müxalifət dialoqunu pozmaq istəyənlərin məqsədi

"Bir qism xarici ölkələrin maraqlarını təmin edir, digərləri özlərinin gündəmdə qalmasına çalışırlar" - politoloq

Mehmed Əsədullazadə

Azərbaycanda illərdir bir tendensiya müşahidə olunur: Nə zaman hakimiyyətlə müxalifət arasında dialoq, yaxınlaşma, yumşalma müşahidə olunursa, dərhal hakimiyyətin və ya müxalifətin daxilindən bəzi qruplar siyasi mühiti gərginləşdirən, qarşıdurma mühiti yaradan addımlar atmağa başlayırlar. Müxalifətdəkilər mitinq qərarı verir, hakimiyyət daxilindən kimlərsə açıq və ya gizli gərginlik yaradan bəyanatlar səsləndirir, praktiki addımlar atırlar.

Bəs həmin qruplara siyasi meydanda gərginlik, qarşıdurma mühitinin qalması, iqtidar-müxalifət münasibətlərinin normal məcraya yönəlməməsi, gərgin qalması nə üçün lazımdır?

Politoloq Mehmed Əsədullazadə "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Azərbaycanda müxalifətlə iqtidar arasında dialoqun qarşısını alanlar və münbit bir şəraitdə bunun qarşısını almağa cəhd edənlər əsasən iki məqsəd güdür: "Bir qism xarici ölkələrin maraqlarını təmin edir, digərləri özlərinin gündəmdə qalmasına çalışırlar. Təəssüf ki, radikal müxalifət dairələrində hakimiyyətlə bütün körpüləri yandıranlar da var. Bu, ümumi dövlətçiliyə zərərdir. Ölkəmizə qarşı xarici dairələrin əks-kampaniyaları həyata keçirilir. Belə bir məqamda müxalifətlə hakimiyyətin ortaq birliyinə ehtiyac yaranır. Hakimiyyət daxilində elə bir qruplar da var ki, onlar müxalifətlə dialoqun əleyhinədir və çalışırlar ki, ölkəmiz digər ölkələrin təsir dairəsinə düşsün. Hətta radikal düşürgədə də bu cür qüvvələr var. İqtidar müxalifətlə dialoqa getməyi planlayır. Bu istiqamətdə klualarda danışıqlar da gedir. Bunu bilən radikal müxalifət qüvvələri isə yenə həmişəki mövqelərini davam etdirirlər. Mitinq qərarının verilməsi məhz bu ənənəvi taktikanın davamıdır. Barışmaz mövqe tutulması bilavasitə cəmiyyətin siyasi deqredasiyasına xidmət edir".

Politoloq vurğuladı ki, iqtidar-müxalifət dialoqu mütləqdir və ölkəyə xarici təhlükənin qarşısını almaq üçün vacibdir: "Təəssüf ki, Milli Şuranın mitinq qərarı iqtidarda təmsil olunan bəzi şəxslərin də istəyi ilə həyata keçirilir və bu, son vaxtlar yaranmaqda olan dialoq mühitine qarşı avantüradır. Onlar cəmiyyətin bütövləşməsinə və yekdil olmasına qarşıdırlar. Çünki xarici havadarları belə istəyir. Məqsəd budur ki, Azərbaycan cəmiyyətində parçalanma və siyasi düşmənçilik davam etsin. Təəssüf ki, siyasi düşmənçilik pik nöqtədədir və burada radikal müxalifətlə-Mill Şura ilə iqtidarda bəzi şəxslər paralel işləyirlər. Bu gün Azərbaycan siyasi cameəsində problemlər bundan qaynaqlanır. Əgər belə davam edəcəksə, bu, dövlətçiliyimizi təhdid edəcək. Seçkilər yaxınlaşır. Ölkədə inqilab və xaosun olması üçün xaricdən sifariş verilən kampaniyalar daha da genişlənəcək. İqtidarla müxalifətin düşmənçiliyi davam edərsə, bu, ən azından iqtidara zərbə vura bilər. İqtidar da öz içərilərindən təmizləmələr aparmalı, müxalifət də barışmaz qruplardan təmizlənməlidir. Yoxsa davamlı dialoq baş tutmayacaq. Çox acınacaqlı durum yaranıb. Milli Şura və iqtidarda bəzi qruplar maraqlıdırlar ki, qarşıdurma yaransın. Bunu çox həvəsli şəkildə davam etdirirlər. Belə bir prosesin qarşısını almaq üçün iqtidar islahatlarına getməlidir. Avropa İttifaqı ilə saziş imzalamalıdır. Hətta islahatlarla və çərçivə sazişinə getməmək üçün Milli Şura və "5-ci kolon" əlindən gələni edir. Hesab edirik ki, müxalifətlə dialoq mütləq davamlı olmalı, islahatlar keçirilməli və cəmiyyətdə güclü milli birliyə nail olunmalıdır. Belə olmasa vəziyyət mürəkkəbləşəcək və həmin qüvvələr bundan sui-istifadə edəcəklər. Onlara qarşıdurma mühiti həm də öz siyasi mövcudluqlarını qorumaq üçün lazımdır".

Etibar SEYİDAĞA,
"Yeni Müsavat"

Azərbaycan cəmiyyətində aqressiyanın yüksək olması hər zaman müzakirə edilir. Bunun qarşısını almaq üçün ən müxtəlif yollar göstərilir, təkliflər irəli sürülür. Təkcə ictimai-siyasi həyatda deyil, bir çox insanlar ictimai, məişət davranışlarında da aqressiya nümayiş etdirir. Bəs bundan necə xilas olaq? Normal davranışlara sahiblənmək üçün nə edək?

sibətlər sistemində müxtəlif formalı və müxtəlif təhlükə perspektivli fəsadlara səbəb olur. Hakimiyyət bu gərginlik faktını zamanında qəbul etməli və yürütdüyü yanlış siyasətdən imtina etməlidir. Eyni zamanda iqtidar-müxalifət, iqtidar-xalq arasındakı uçuru-

artıq uzun olması, istirahət edilə bilməməsi insanda aqressivlik yaradır. Bəzən bir insan çox şeylərə sahib olmaq istəyir, üstün mövqedə liderliyi ələ almağa çalışır, buna nail olmayanda aqressivlik yaranır. Öz fikrini ətrafdakilərə yeritməyə çalışan insanlarda

çalışırıq. Bəzən insan məaşın aşağı və ya yuxarı olma səbəbindən gedib elə bir işlə məşğul olur ki, həmin işin öhdəsindən gələ bilmir. Lap öhdəsindən gələrsə belə aqressiv olur. Məsələn, bu gün mən deyirəm ki, işim istirahətimdir. Özünü elə iş se-

Aqressiv davranışlardan necə xilas olaq - siyasətçi və psixoloq danışır

Tural Abbaslı: "Ağır yaşam şərtləri insanları bu duruma gətirir"
Gülnar Orucova: "Maddi durumu kifayət qədər yerində olan insanlar var ki, aqressivləri açıq görünür"

AĞ Partiya başkanı Tural Abbaslı düşünür ki, bu gün yalnız siyasi səhnədə deyil, ümumiyyətlə, Azərbaycan ictimaiyyətində aqressiv münasibətlər müşahidə olunur: "Təbii ki, istər müxalifət, istərsə də iqtidar bu cəmiyyətin tərkib hissəsi olduğu üçün onların münasibətlərində də aqressiya hiss olunur".

Partiya rəhbəri hesab edir ki, burada iqtisadi, sosial amillər mühüm rol oynayır: "Sırr deyil ki, ağır yaşam şərtləri insanları aqressivləşdirir və cəmiyyətdəki münasibətlərdə gərginlik yaradır. Yuxarıda da qeyd etdiyim kimi, müxalifət nümayəndələri də bu cəmiyyətin tərkib hissəsi olduğu üçün təbii ki, onların öz aralarında da aqressiya və gərginlik mövcuddur. Həmçinin nəzərə alaq ki, müxalifət uzun illərdir hakimiyyətə gələ bilmir və həm də öz siyasi maraqlarını təmin edə bilmir dəyə rəqabəti, yarışı daxilə daha çox yönəldir. Bu da müxalifət qurumları arasındakı münasibətləri daha da gərginləşdirir. Ancaq onu da vurğulamaq lazımdır ki, belə gərgin münasibətlər eyni zamanda iqtidar nümayəndələrinin münasibətlərinin vəziyyəti onların son zamanlarda verdikləri müsahibə və bəyanatlarda açıq şəkildə göründü. Ümumiyyətlə, cəmiyyətdə müxtəlif sosial qruplar arasındakı təbii balans pozulub. Bu da öz növbəsində sosial münasibətlər sistemində müxtəlif formalı və müxtəlif təhlükə perspektivli fəsadlara səbəb olur. Hakimiyyət bu gərginlik faktını zamanında qəbul etməli və yürütdüyü yanlış siyasətdən imtina etməlidir. Eyni zamanda iqtidar-müxalifət, iqtidar-xalq arasındakı uçuru-

mu aradan qaldırmaq və milli barışıqna nail olmaq istiqamətində yubanmadan köklü, ardıcıl islahatlar etməlidir".

Psixoloq Gülnar Orucova aqressiyanı yaradan səbəbləri sadaladı: "Bu gün cəmiyyətdə belə problemlərlə çox qarşılaşırıq. Hər kəsdə aqressiya var. 3 yaşlı uşaq da, 6 yaşlı məktəbli də, 13 yaşdakı yeniyetmə də aqressivdir. Görürük ki, cəmiyyətdə kifayət qədər öz sözünü demiş, öz yerini tapan insanlar da aqressiv davranış nümayiş etdirirlər. Aqressiyanı sırf maddiyata bağlamaq doğru deyil. Maddi durumu kifayət qədər yerində olan insanlar var ki, aqressivləri açıq görünür. Burada sual ortaya çıxır, onlar niyə aqressivdirlər? Demək, bunun maddi durumu aidliyyəti yoxdur. Aqressiya insanın daxilindən gəlir. İnsan bəzən özünün istədiyi hər şeyi yeritmək istəyir. Bunu qarşı tərəflər qəbul etmədikcə, aqressivləşmə olur. Bəzən insan arzularına çata bilmir, xəyalları puç olur, maddi durumu onu qane etmir, iş prosesi üreyince deyil, o zaman həmin insanda aqressiya yaranmağa başlayır. Xarici ölkələrə diqqət edin, 8 saat iş rejimi var. Amma bizdə təkcə bağçalarda iş saatı baxmaq kifayət edir. Səhər saat 8-dən axşam 7-yə qədər iş saati var. Təbii ki, burada söhbət özəl bağçalardan gedir. Yorğunluq yarananda aqressiya özünü göstərir. İş qrafikinin həddindən

ən çox aqressiya meydana çıxır. Aqressivlik ailədən də qaynaqlanan bir şeydir. Biz bəzən övladlarımızın arzularını məhdudlaşdırırıq. Bunu nə qədər çox etsək, bir o qədər uşaqlarda aqressiyaya yol açırıq. Bu da uşaq böyüdükcə, onun sosial, iş həyatında öz sözünü deyir, nöqtəsinə qoyur. Diqqət etsək görürük ki, işdən azad olunanların bir çoxu sırf müdriyyətdən narazıdırlar. Biz bəzən düşünürük ki, övladlarımıza qadağaları nə qədər çox qoysaq, o, daha tərbiyəli olacaq. Amma bizim qadağa qoyduqlarımıza uşaqlar daha çox meyl edir. Onu da unutmaq olmaz ki, uşaqlara qadağaları nə qədər tətbiq ediriksə, bunu nifrətlə qarşılayırlar. Nifrət hissi isə aqressiyanın yaranmasına səbəb olan amillərdən biridir. Aqressiv insanlar müxtəlif cür olurlar. Kimisi əsəbləşəndə özünü idarə edə bilir, yeni susmağı bacardığına qənaətlə yanaşır. Amma başqası kobud cavab verir, hətta qətl törədir, sındırır, dağıdır. Yeni aqressiyanın da formaları müxtəlifdir".

Psixoloq aqressiyanın necə aradan qaldırılması yollarından da söz açdı: "Bunu aradan qaldırmaq üçün ilk növbədə, ətrafımızdakı insanlara fikir verməliyik. Çalışmalıyıq ki, ətrafımızdakılar elə olsunlar ki, bizə əsəb, stress yaşatmasınlar. Mümkün qədər həyatımıza mane olan insanları həyatımızdan çıxarıq. İstəmədiyimiz işdə

çin ki, istirahət kimi işi qəbul edin. Həyatınızda sizə dəyər verən insanların yanında olun. Kimlər ki, sizi əsəbləşdirir, mümkün qədər onlardan uzaq durun. Özünüzü tez əsəbləşdirməyə çalışmayın. Hadisələrə tez reaksiya verməyin. Bəzən biz bir hadisənin sonunu gözləmədən reaksiya veririk. Səbrimiz olmasa, hadisənin sonunu gözləyib, buna müvafiq reaksiya verəcəyik. Erkən reaksiya verib bəzən bundan peşman oluruq. Əgər aqressivləşmək istəmirsinizsə, hadisələrə tez reaksiya verməyin. Son sözünüzü əvvəldə deməyin. Bəzən insan aqressiv olduğunu hiss etmir. Həkimin yanına gedib əsəbə qarşı dərman istəyir. Amma unutmaq olmaz ki, bu dərmanlar əsəbi müalicə edir, aqressiyanızı deyil. İnsan öz istəyi əsasında aqressiyanı aradan qaldırır. Psixoloq sizə məsələlərə doğru yanaşmağı məsləhət görür. Aqressiyanı həkimlər deyil, psixoloqlar müalicə edir. Övladlarınıza aqressiv davranmayın. Düşünün ki, uşaq gördüyünü cəmiyyətə daşıyır. Xarici ölkələrə gedirsən, insanların üzündə təbəssüm görürsən. Biz isə bunun əksini görürük. Millətımız daha çox hər şeyi pula bağlayır. Düşünən yoxdur ki, bu pulu necə tapım. Aqressiyanın kökündə dayanan amillərdən biri də işsizlik, boşluqdur".

Qavansir ABBASLI,
"Yeni Müsavat"

Ermənistanla Azərbaycan arasında yaradılan Sülh Platformasının (SP) son aylarda demək olar ki, fəaliyyəti müşahidə olunmur. 3 ilə yaxındır ki, fəaliyyət göstərən SP-nin hansı işlə məşğul olduğu, üzvlər arasında görüşlərin keçirilib-keçirilmədiyini müəmmal olaraq qalır.

SP-nin üzvü, hüquq müdafiəçisi Novella Cəfəroğlu fəaliyyətlərinin davam etdiyini söylədi: "Fəaliyyətimiz davam edir. Sadəcə, bəzi şeylər var ki, onları demək olmaz. Cəmiyyət hələ sülhə hazır deyil. Onun üçün də cəmiyyətlə işləmək lazımdır. Sülhün niyə vacib olduğunu cəmiyyətə anlatmalıyıq. Hər kəs bilir ki, müharibədə gənclər həyatlarını itirirlər. Qarabağ müharibəsində qızlarımız, qadınlarımız ermənilərə əsir düşdülər. Hələ də əsirlikdə qalanlar var. Müharibədə gənclərimiz şəhid olandan sonra çox qızımız ailə həyatı belə qura bilmədiklər, yaxud başsız qaldılar. Bir ailə tanıyıram ki, onun yaxınlarından kimse müharibədə həyatını itirməsin. Torpaqlarımızı qaytarmaq sözsüz ki, hər birimizin arzusudur. Sona qədər çalışmalıyıq ki, torpaqlarımızı sülh yolu ilə geri alaq. Biz dünyaya göstərməliyik ki, sülh istəyirik, sülh yolu ilə torpaqlarımızı geri qaytarmaq istəyirik. Amma əks halda, müharibə yolunu seçib, torpaqlarımızı işğaldan azad etməliyik.

Müharibə ritorikası Sülh Platformasına "qalib gəlir"

Novella Cəfəroğlu: "Cəmiyyət hələ sülhə hazır deyil"

Bu gün analar övlad itkisinin hələ də acısını çəkirlər. Məhz bütün bunları nəzərə alıb, sülhün tərəfdarıyıq. Lakin ərazi bütövlüyümüzün bərpası bizim üçün hər şeydən öndə durur. Sülh Platformasının

üzvləri olaraq, görüşlərimiz olur. Müəyyən planlarımız var. Sonluğu gözləyək, görək nə olacaq. Cəmiyyətin arasına getməliyik, danışıqlar aparmalıyıq. Reaksiyanı öyrənmək çox vacibdir. Bu gün hansı rayona gedirəm, bu məsələdən bəhs edərəm. Görürəm ki, övladları əsgərlikdə olanlar ümumiyyətlə, müharibəni istəmirlər. Amma deyildiyi kimi, sülh də, müharibəyə də hazır ol".

N.Cəfəroğlu Azərbaycan və Ermənistan cəmiyyətlərinin sülhə olan aqressiv münasibətlərindən də bəhs etdi: "İkinci Dünya müharibəsindən böyük müharibə olubmu? O müharibədə nə qədər insanlar itirdik. Dəvar. Sonluğu gözləyək, görək nə olacaq. Cəmiyyətin arasına getməliyik, danışıqlar aparmalıyıq. Reaksiyanı öyrənmək çox vacibdir. Bu gün hansı rayona gedirəm, bu məsələdən bəhs edərəm. Görürəm ki, övladları əsgərlikdə olanlar ümumiyyətlə, müharibəni istəmirlər. Amma deyildiyi kimi, sülh də, müharibəyə də hazır ol".

N.Cəfəroğlu Azərbaycan və Ermənistan cəmiyyətlərinin sülhə olan aqressiv münasibətlərindən də bəhs etdi: "İkinci Dünya müharibəsindən böyük müharibə olubmu? O müharibədə nə qədər insanlar itirdik. Dəvar. Sonluğu gözləyək, görək nə olacaq. Cəmiyyətin arasına getməliyik, danışıqlar aparmalıyıq. Reaksiyanı öyrənmək çox vacibdir. Bu gün hansı rayona gedirəm, bu məsələdən bəhs edərəm. Görürəm ki, övladları əsgərlikdə olanlar ümumiyyətlə, müharibəni istəmirlər. Amma deyildiyi kimi, sülh də, müharibəyə də hazır ol".

bə olubmu? O müharibədə nə qədər insanlar itirdik. Dəvar. Sonluğu gözləyək, görək nə olacaq. Cəmiyyətin arasına getməliyik, danışıqlar aparmalıyıq. Reaksiyanı öyrənmək çox vacibdir. Bu gün hansı rayona gedirəm, bu məsələdən bəhs edərəm. Görürəm ki, övladları əsgərlikdə olanlar ümumiyyətlə, müharibəni istəmirlər. Amma deyildiyi kimi, sülh də, müharibəyə də hazır ol".

rini sıfıra endiriblər. Faktiki bu dövlət dilənçi kökündədir. Ermənilər nəyi itirdiklərini zaman keçdikcə görürlər. İtirə-itirə gedirlər. Qarşıda hələ çox şeylər var. Bir-birimizlə anlaşa bilsək, çox şeylər edə bilərik. Onlara kömək edən bəzi qonşu dövlətləri yaxşı bilir".

Hüquq müdafiəçisi yarandığı gündən bu günə qədər Sülh Platformasının fəaliyyətini qənaətbəxş saymır: "Tam razı deyiləm. Amma onu deyə bilərəm ki, məhz Sülh Platformasına görə Azərbaycanda sülh prosesinə qoşula bilir. Bu çox vacib idi".

□ Cavansir ABBASLI, "Yeni Müsavat"

Müsavatdan başqan namizədləri haqda açıqlama

"İsa Qəmbərin namizəd olub-olmayacağı haqda qızgın müzakirələr aparılır..."

Müsavat Partiyası 12 oktyabrda qurultay keçirəcək. İndidən başqanlıq uğrunda mübarizənin gərgin keçəcəyi görünür. Belə xəbərlər də var ki, partiya üzvlərinin əksəriyyəti İsa Qəmbərin başqanlıq qayıdışını istəyir.

Modern.az-a açıqlamasında **Müsavat Partiyası Mərkəzi İcra Aparatının rəhbəri Gülağa Aslanlı** mübahisəli məqamlara aydınlıq gətirib. O, partiya başqanlığına namizədlərin gələn həftə qeydə alınacağını söyləyib: "Müsavat Partiyasının Divanı partiya Məclisinin ona verdiyi səlahiyyətdən istifadə edərək, 9-cu qurultayın keçirilməsi haqqında qərar qəbul etdi. Qurultay oktyabr ayının 12-nə təyin edildi. Hələlik namizədlərin irəli sürülməsi və qeydə alınması işinə start verilməyib. Bu məsələ Qurultaya Hazırlıq üzrə Təşkilat Komitəsinin səlahiyyəti tələf edir. Növbəti həftənin birinci günü bu barədə məlumat verəcəm. Amma partiya üzvlərindən artıq namizədliklərini irəli sürəcəyini bildirenlər var. Artıq sosial şəbəkələrdə Tofiq Yaqublu və Yadigar Sadıqlı öz namizədliklərini irəli sürəcəklərini açıqlayıblar. Partiyanın

Divanında başqa bir nəfər də namizədliyini irəli sürəcəm. Lakin hələlik özü açıqlamadığına görə mən də açıqlamıram".

İsa Qəmbərin yenidən başqanlıq namizəd olacağı haqqında iddialara da münasibət bildiren G. Aslanlı bunu təkzib edib: "İsa bəyin namizəd olub-olmayacağı haqqında qızgın müzakirələr aparılır. Bir neçə gün əvvəl internet televiziya kanalında İsa bəyin müsahibəsi yayıldı. Bu sual ona verildikdə, qəti şəkildə inkar etdi və namizədliyini irəli sürməyəcəyini vurğuladı".

Müsavat Divanının sabiq üzvü, başqanlıq keçmiş namizəd, AĞ Partiyasının sədri Tural Abbaslı da hesab edir ki, partiya üzvləri istəsələr belə İsa Qəmbər namizədliyini irəli sürməyəcək. Bu barədə T.Abbaslı "Yeni Müsavat"ə açıqlamasında bildirib: "Əvvəla, zamanında mənim də siyasi fəaliyyət gös-

terdiyim Müsavat Partiyasına rəhbəri olduğum AĞ Partiya adından növbəti qurultayda uğurlar arzulayıram. Müsavatda kimin başqan, kimin digər seçkililə orqanlara seçiləcəyi daha çox onların daxili işidir. Bizlərə də onların seçimi nə olur-olsun, bu seçimə hörmətlə yanaşmaq düşər. Odur ki, bu məsələlər barədə çox danışmağı məqbul hesab etmirəm. Muxalifət partiyaları bir-birlərini və fəaliyyətlərini təftiş etməməli, iqtidarı və onun fəaliyyətini təftiş edib onlara qarşı mübarizə aparmalıdır. Ancaq məsələyə qısa münasibət bildirməli olsam, onu deməliyəm ki, İsa bəyi tanı-

dığım qədəri ilə deyə bilərəm ki, o, bu qurultayda partiya başqanlığına namizədliyini verməyəcək. Çox böyük ehtimal ki, bu dəfə də hazırkı başqan Arif Hacılini dəstəkləyəcək. Kimin növbəti başqan olacağı məsələsinə gəldikdə isə ehtimal edərəm ki, Arif Hacılini öz rəqiblərinə çox rahatlıqla qalib gələcək və növbəti dəfə partiyaya rəhbərlik edəcək. Şəxsən AĞ Partiya olaraq, bizim üçün orada kimin rəhbər seçilməsindən asılı olmayaraq əməkdaşlıq problemimiz olmayacaq. Müsavatçılar kimi özlərinə rəhbər seçsə biz də muxalif partiya kimi onunla əməkdaşlıq etmək-

de açıq olacağıq. Bu seçkilərdən sonra Müsavat güclənəcək, yoxsa hazırkı vəziyyət davam edəcək məsələsinə gəlincə, həmsöhbətimiz dedi ki, bunu zaman göstərəcək. İndidən nə isə demək uyğunsuz olar. Hər halda, AĞ Partiya olaraq biz istənilən muxalif partiyasının güclü və cəmiyyətdə nüfuzlu olmasında maraqlıyıq. Çoxpartiyalı sistemlərdə partiyaların güclü və nüfuzlu olması dövlətin, dövlətçiliyin və cəmiyyətin güclü olması deməkdir".

Sosial şəbəkədə Müsavatın növbəti qurultayı ilə bağlı müzakirələr gedir, iddialar irəli sürülür. Məsələn, Azad Məmmədli adlı müsavatçı facebbookda yazıb ki, Müsavat Partiyasının 12 oktyabra təyin etdiyi qurultay sanki Əli Kərimlinin əlinə göydən düşmə oldu: "Artıq hamıya məlumdur ki, Əli Kərimli Tofiq Yaqublunun əli ilə Müsavat Partiyasını öz inhisarına keçirmək istəyir. Buna bənzər oyunu Əli Kərimli Oqtay Gülləyevin əli ilə

KXCP-nin daxilində də aparır".

Müsavat başqanının müavini Səxavət Soltanlı isə facebookda yazıb ki, Müsavat Partiyasının növbəti qurultayının vaxtının elan ediləndən əsas müzakirə mövzusu çevrilməsi təbii və yaxşıdır: "Öz təşkilatlarında demokratik seçki ənənələri olmayanların Müsavat Partiyasında kimin başqan, kimin Divan üzvü, kimin müavin, kimin Məclis üzvü, kimin Məclis sədri olmasını arzulamasına da hörmətlə yanaşırıq. Həmin insanlara bu maraqları üçün ürəkdən təşəkkür edib bildirmək istəyirəm ki, müsavatçılar yarışanlar arasında ən layiqlilərini müvafiq postlara seçəcəklər.

Kənardan Müsavatdaxili seçkilərə təsir imkanları demək olar ki, yoxdur. Əgər həqiqətən kimse səmimi olaraq Müsavatda düşüncüyü birinin hansısa posta seçilməsini istəyirsə, bunun üçün də çalışmaq, təsir göstərmək istəyirsə, yeganə yol partiya sıralarına qoşulmaq, prosesə təsir etməkdir. Qərəzli və qızışdırıcı atmacalarla ortalığı bulandırmaq istəyənlərin nəyə nail olmaları isə mümkünsüzdür".

□ Etibar SEYİDAĞA, "Yeni Müsavat"

Ruhi həyəcanın tarixçəsi

Zamin HACI
zaminhaci@gmail.com

"Kişi, az söylə mənə bir dəxi məktəb sözünü!
Yeni məktəblə uşaq kamil edərmiş özünü?"

(Sabir)

Məktəbdə uşaq ölüb, keçmiş direktor məsuliyyətə cəlb edilib və gülə-gülə jurnalistlərə açıqlamalar verir. Üstəlik, namaz əhli olduğunu və coğrafiya müəllimi işlədiyini söyləyir: "Mən sutkanın 24 saat olmasını bilərəm". Əlbəttə. Bizdə müsəlmanlıq və coğrafiya bilgiləri adətən sutka və Ayn haçan çıxmasını bilənə qədərdir. Deyilənə görə, Nəsrəddin Tusi o zaman rəsədxanəni də dini bayramlarda Aya baxmağın vacibliyinə padşahu inandıraraq tikdiribdir. Nə etsin yazıq? Bizim coğrafiyada elmin ayrı yolu yoxdur. Mollanın yanında olmalısan. Deyir İranda bir hamam varmış, bir şamla qızarmış... Nəse, direktor beynimizi çox qarışdırırdı. Tema, Anadolu qardaşlarımız demişkən, ərəb saçına dönməkdədir. "Ərəb saçı". Nə gözəl ifadədir. Bunu bir qırağa yazım, milli turizmimizdən köşə cizmaqara eləsem əsl başlığa atılası sözdür.

Təbii, mən eks-direktorun yalandan timsah göz yaşları axıtmasını istəməzdim. Bəlkə indiki səmimi halıyla o, bizim cəmiyyətdə çoxlarından yuxarıda dayanır. Özünüz baxın: bir xalq ki, hələ də əsas ictimai suallarından biri "Fahişə ilə evlənmək olarmı, olmazmı" şəklindədir, o xalqdan nə gözləyəsən? Şişirtmirəm, mən bu sualı həlkə qırx ildir oxuyuram. Pis çıxmasın, əlifbanı öyrənəndən bəri. Azərbaycan xalqı yüz illərdir müəyyənləşdirməyə çalışır ki, fahişə ilə nə cür davranmaq lazımdır. Öldürməliyik, yoxsa yaşatmalıyıq? (sizə zərər kimi gələr, ancaq bir cavan və hiyləgər uşaq bu temada roman yazıb tiraj basmışdı). AMEA İnsan Haqları İnstitutunda "Fahişəni cəmiyyət yaradır, yoxsa cəmiyyəti fahişələr yaradır" temasında doktorluq işi yazılır. Hətta AYB sədri "Əsl kişi fahişəni mələyə çevirəndir" cümləsi hesabına 35 ildir sədr kürsüsündə oturubdur. Sanki Azərbaycan xalqının fahişələrdən başqa dər-di-səri yoxdur. Hələ sualın "Onlarla evlənmək olarmı" şəklində qoyuluşuna baxın. Bir nəfər də çıxıb demir ki, atam, qardaşım, bacım, xalam və sairə, axı bu evlənmək nə üçün belə vacib Şekspir sualına dönmüşdür? Niyə azərbaycanlıların həyatda əsas məqsədi evlənmək, ərə getməkdir? Bizim insan olaraq, toplum olaraq başqa heç bir sosial, ictimai, mənəvi, əxlaqi vəzifəmiz, öhdəliyimiz yoxdurmu? Bir dəfə də "Fahişələri bələdiyyə sədri qoymaq olarmı" müzakirəsi açın da bə.

Eks-direktor təcili yardıma uşağın intihar cəhdindən, məktəbin 3-cü qatından atılmasından 84 dəqiqə sonra zəng edib. Yeni təxminən saat yarım sonra. Bu müddətdə polisə, icra hakimiyyətinə, bəlkə rayonun deputatına qədər zəng edibdir. İndi jurnalistlər onu təcili yardıma nə üçün axırda zəng vurmaqda qınayır. Elə rəsmi ittihamın də içində, deyəsən, bu var. Ancaq bu adamlar Azərbaycanda bir məktəb direktoru işləməyin (özü də 25 ill!) hansı şərtlərdən, keşməkeşli yollardan keçdiyini nəzərə almırlar. Bizdə məktəblər seçki keçirilməsi üçün açılmış və aradakı boş vaxtlarda kasıb, kurslara və repetitor yanına gedə bilməyən uşaqların bir növ müəllim tutması üçün olan ictimai binalardır. Sən də bunun müdirisənsə, əlbəttə, birinci polisə zəng vurarsan. Əl öyrəşib axı. Adanı orada seçki karuseli və protokol çapı üçün saxlayırlar, qəfildən qarşısına yıxılmış uşaq çıxır. Proqram qarışmasın, nə etsin? Bu baxımdan, vəkil "Direktor affekt vəziyyətində olduğundan həkimi gec çağırılıb" deyərək əslində haqlı idi. Elə bil Əfruz müəllimə sənə "Döyəsən mənə?" qışqırır, sən isə ondan Makarenko metodlarının müasir pedaqogikada yeri, ya da ən yaxşı halda Montessori və Kerşenşteynerin fərqi haqda soruşursan.

Mən özüm hər dəfə məktəbin yanından keçəndə, uşaq dərstdən gələndə, onun kitablarına baxanda affekt vəziyyətinə düşürəm. Buna görə mənə cinayət işi açmaq lazımdırımı?

Ermonistanda daxili ictimai-siyasi durum 8 may 2018-ci il "məxməri inqilab"ından sonra bunca gərgin olmamışdı. Bu fonda "xalq baş naziri" Nikol Paşinyanın reytingi davamlı şəkildə enməkdədir.

Qərb silah nümunələrini ələ almaq arzusunun bəyan etməklə məhz elə bununla məşğuldur. **Tanınmış politoloq, Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutu-**

400 min ABŞ dollarından artıq pul xərcləyib. Bu ekspertizalar mədənin istismarının tam təhlükəsizlik olmasını təsdiq etməli idi. Bütün bu zaman ərzində isə internet-

Paşinyanın təqdimatı əsasında ölkənin polis rəisi Osipyani da istefaya göndərilib.

Erməni mediası yazıb ki, az öncə general-mayor Va-

"Kasıb və bədbəxt Ermənistan əhalisi..." - Qərb nəşrindən şok yazı

Britaniya nəşrinə görə, Paşinyan öz vədlərinin girovuna çevrilir; işğalçı ölkə yeni təlatümlər astanasında; Ermənistanın polis naziri də istefaya göndərildi...

Xatırladaq ki, təxminən iki ay öncə ABŞ-ın Beynəlxalq Respublikaçılar İnstitutunun (İRI) ölkədə keçirdiyi rəy sorğusu aşkar etmişdi ki, Paşinyanın reytingi inqilabdan sonra ilk dəfə prezident Armen Sərkisyaninkindən geri qalır - müvafiq olaraq 56 və 61%. Ümumiyyətlə isə bu ilin yanvarı ilə müqayisədə Paşinyan 31%-lik reyting itkisinə məruz qalmışdı. İndi bu rəqəm yəqin ki, daha da böyüyüb.

Səbəb əlbəttə ki, ilk növbədə inqilab dalğasında hakimiyyətə gələn Nikol Paşinyanın əhalinin ondan gözləntilərini doğrulda bilməməsi ilə bağlıdır. Düşmən ölkədəki vəziyyətə Qərb KİV-ləri də getdikcə daha çox diqqət yetirməkdə və ictimai-siyasi proseslərin mümkün nəticələrini analiz etməkdədir.

*****

"Bu alovlu inqilabçı natiqin tərəfdarlarının İrevanda hakimiyyətə gelişindən ilyarım ötür. Amma Ermənistanın kasıb və bədbəxt əhalisi getdikcə daha aydın şəkildə dərk etməkdədir ki, onu, sadəcə, barmağa dolayıblar. Çünki Paşinyanın həmin vaxt küçə və meydanlarda ucadan bəyan etdiklərinin, demək olar, HEÇ BİRİ (seçdirmə nəşrə məxsusdur - "YM") yerinə yetirilməyib."

"Yeni Müsavat"ın məlumatına görə, bu barədə Böyük Britaniyada rusca çıxan "THEUK One" nəşrindəki məqalədə deyilir.

Məqalədə Paşinyan hökumətinin bu müddətdə iqtisadi sferada hər hansı inkişafa nail olmadığı vurğulanır: "Heç bir iqtisadi yüksəliş, hətta onun əlamətləri belə yoxdur. Əhalinin güzəranı yaxşılaşmayıb. Belə vəziyyətdə Rusiya ilə mütəfiqlik münasibətlərindən hətta qismən imtina belə, ağılsızlıq olardı. Paşinyan isə hansısa

nun (MQİMO) professoru Andranik Miqranyan deyir ki, Nikol Paşinyanın hərəkətlərində demokratiyaya işarə belə yoxdur. "Zamanında öz hakimiyyətini qorumaq üçün o, sərt diktatura qurmaq zərurətində qalacaq" - politoloq bildirir".

Müəllif ardınca qeyd edir ki, erməni cəmiyyətinin özündə vəziyyət getdikcə daha da gərginləşməkdədir: "Üstəlik, Nikol Paşinyanın başçılıq elədiyi populistlər, diletantlar və avantüristlər hökuməti əlindən gələnə edir ki, daha çox konflikt və narazılıq yaransın. Məsələn, "Amulsaran" dağ mədəni ətrafında ehtiraslar getdikcə qızıışmaqdadır. Yerli əhali qəti şəkildə burada qızıl istehsalının əleyhinədir. Narazılıq o həddə çatıb ki, Cermuk kəndinin sakinləri və

təndəş itaətsizliyi aksiyalarına hazırlayırlar və "Çiçəklənən Ermənistan" Partiyasının başçısı Qaşik Tsarukyan da onlara qoşulmaq fikrindədir. Beləcə, qızıl yatağı ilə bağlı epopeya Paşinyanın rəhbərliyi dövründə bir ildən çoxdur davam edir".

Məqalədə daha sonra deyilir: "Hökumət hansısa ekspertizaların aparılmasına

də və sosial şəbəkələrdə yatağın "tam zişansız" olması haqda postulat aktiv şəkildə təbliğ edilirdi. Ancaq bu hərəkətin təşkilatçıları və icraçıları unudublar ki, onlar həmin mədəndən çox-çox uzaqda oturublar, hər gün belə "zişansızlıq"da əmin olan Cermuk sakinləri və onların uşaqları isə güclü şəkildə əsqrır və öskürürlər. Ərazidə açığıer xəstəliklərinin artması müşahidə edilir. Və bu zaman Nikol Paşinyan mədənin işinin bərpa edilməsi haqda qərar verir..."

"Nəse mənə pıçıldayır ki, getdikcə Ermənistan Nikol Paşinyan tərəfindən daha çox spontan və ağılsız hərəkətlərə şahidlik etməkdədir. O halda burada hansısa strategiyadan, Ermənistan əhalisinin yaşayışının yaxşılaşmasından necə danışmaq olar?", - deyərək sonda müəllif sual edib.

*****

Bu arada isə Nikol Paşinyan çat vermiş komandasını yenidən qurmaq zərurətində qalıb. Xəbər verildiyi kimi, iki gün öncə Milli Təhlükəsizlik Xidmətinin rəhbəri Artur Vanetsyan istefaya göndərilib. Dünən isə prezident Armen Sərkisyan baş nazir Nikol

Paşinyanla Təhlükəsizlik Şurasının iclasında sərt mübahisə edib. Bildirilir ki, mübahisə "Amulsaran" qızıl yatağına gedən yolun ətraf mühit fəalları tərəfindən blokada alınması ilə bağlı olub (Virtualaz.org).

Baş nazir qızıl yatağına gedən yolun açılmasını tapşırıb. Lakin Osipyani deyib ki, yolun açılmasına dair əməliyyatın hamar keçəcəyinə inanmır və fəallara qarşı güc tətbiq edilsə müəyyən nəticələr doğuracaq. Bu cavab Paşinyanı qəzəbləndirib. O deyib ki, əgər Osipyani yolu açmağa qadir deyilsə, kənara çəkilsin, onun əvəzindən yolun açılması əməliyyatını polis qoşunlarının komandanı, general Vaqə Kazaryan həyata keçirəcək. Gərgin tonda gedən söhbət onunla nəticələnib ki, polis rəisi istefa ərəzəsi yazıb və Paşinyana təqdim edib.

Beləcə, işğalçı ölkədə 8 may 2018-ci il inqilabından dolayı kütləvi məyusluq və ac-yalavac kütlənin artan narazılığı fonunda Paşinyan getdikcə daha güclü şəkildə öz vədlərinin girovuna çevrilməkdədir...

□ "Yeni Müsavat"ın analitik xidməti

23 yaşlı məşhur türkiyəli blogger Mutlu Tokyürek Ermənistan və Dağlıq Qarabağa səfər edib. Orada gördükləri haqda reportaj hazırlayıb. Gördükləri barədə publika.az saytına da danışan bloggerin müşahidələri olduqca maraqlıdır.

“Qarabağ hərbi kazarmanı xatırladır” - 23 yaşlı türk blogger işğal bölgəsində nələr gördü?

Akif Nağı: “Bu adam həyatı ilə risk edib, gedib həqiqəti əks etdirən material hazırlayıb...”

Mutlu Tokyürek Türkiyə vətəndaşdır. 2 ildir davamlı dünyanı gəzən blogger səyahətlərini asanlaşdırmaq üçün instagramda gəzdirdi, gördüyü ölkələrin ən maraqlı məlumatlarını paylaşır: “İndiyədək 27 ölkədə olmuşam və getdiyim hər ölkədə səyahətimi avstop edərək reallaşdırmışam. Məzun olduqdan sonra zehnimdə boşluq hiss etdim və fərqli yaşam və mədəniyyətlər kəşf etmək istədim. Çantamı götürdüm və ilk getdiyim ölkə Livan oldu. Getdiyim hər ölkədə işləyirəm. Sinqapurda qolbaq hazırlayıb satdım, Malayziyada ofisiyant, Orta Asiya ölkələrində interyer dizayneri, Azərbaycanda çörək satıcısı işlədim və bir ailənin evinə yataq və mətbəx şkaflı düzəltdim. Kiprdə inşaatda, Filippində düyü tarlasında, Ermənistan da inək fermasında işlədim. Bu formada həmin yerlərdə qalmaq, yemək, içmək və nəqliyyat ehtiyaclarımı qarşılayıram”.

Azərbaycan, Gürcüstan və İrani ziyarət edən Mutlu son olaraq Ermənistanı gətirmişdir. Ermənistan çox fərqli və təhlükəli ölkədir. Ölkəmlə həmsərhəddir, amma daxilə nə baş verir, bilmirik”.

Blogger Ermənistanı Gürcüstandan, işğal altındakı Qarabağa isə Ermənistandan gətirdiyini yazır: “Ölkəyə giriş viza qiyməti 6 dollardır (təxminən 11 manat). Normal şərtlərdə taksilər Xankəndi şəhərinə 100 dollara aparır, amma mən dünyanı avstopla gəzdirdiyim üçün İrəvandan avstop çəkməyə başladım. Əvvəlcə, bir maşınla Sevan şəhərinə gəldim, daha sonra gölün ətrafından davam edərək, növbə ilə Martuni və Vardenis rayonlarını keçdim. Sərhəddə polis yoxlanışı vardı, bura gecə saat 01:00-da çatdım. Polis məni 4 saat sorğuladıqdan sonra, davam etməyimə icazə verdi: Bir “KamAZ” dayandı və mindim. Xankəndinə gəldi. Şəhərə səhər təxminən 10-da çatdım və hostele yerləşdim. “Nəne və baba heykəli”ni, sonra hava limanını və ora yaxın Xocalı şəhərini ziyarət etdim. Xocalıda tanış olduğum birinin evində qaldım. Xocalı soyqırımının ol-

Mutlu Tokyürek

duğu kəndə getdim. İcazəsiz getdiyim üçün əsgərlər əsəbləşdi, amma gizli də olsa bölgədə foto və video çəkməyi bacardım.

Ermənilər həqiqətən çox dəhşətli soyqırım törədib. Hadisənin baş verdiyi bölgə yandırılıb, dağıdılmış haldadır, yaxınlığında yeni bir kənd inşa edilib.

Xocalı Hava Limanı hazırda çox yeni və baxımlı şəkildədir, amma ən son uçuşunu 1991-ci ildə həyata keçirib. Hava limanına girmək sərbəstdir, amma içi boş və sadəcə bina kimi durur. İki gün sonra isə tarixi şəhər Şuşaya getdim. Qarabağ yamyaşılıdır. Möhtəşəm təbiəti, ucsuz-bucaqsız dağları var. Bölgəyə girdiyin an içində bir an qorxu, bir an da həyəcan hissi keçirir-sən. Ermənistan Türkiyə və Azərbaycanla küsülü bir qonşu olduğundan, burada türklərlə ürküdücü gözlərlə baxırlar. Bu mənada bizim üçün çətin bir bölgədir”.

Blogger daha sonra yazıb ki, Qarabağa gətirdiyi halda, Azərbaycana növbəti gəlişinin problem olma ehtimalını bilərək gedib: “Azərbaycan çox gözəldir. Bibiheybət məscidini, Xaçça Muzeyini çox bəyəni-rəm. Naxçıvan, Gəncə, “Xan bağı” da çox gözəldir. Amma mən doğulduğum gündən indiyədək həmişə mətbuatda, televiziya Qarabağ savaşı, Qarabağ problemi və Xocalı faciəsini eşidərək, izləyərək böyüdüm. Xəyal edə bilməsəm də, bir gün orada olacağımı bilirdim.

Qarabağ mənə həmişə bilinməyən, gizli bir yer kimi gəlib və araşdırmalarımda səyahətçilərdən indiyədək ora gedən görmədim. Xüsusilə vəhşicəsinə qətl edilən Xocalı insanların şəhərini ziyarət etmək istə-

dim. Azərbaycan xalqının dünyanın ən yumşaq üreklili xalqlarından biri olduğunu bilərəm və bu səbəblə mənə başımları ümidi ilə Qarabağa getdim”.

Mutlu türk olduğu üçün də

dim. Bölgədə həqiqətən Azərbaycana aid bir şey qalmayıb. Azərbaycan xalqının yaşadığı şəhərlər, kəndlər darmadağın edilib və xaraba şəklindədir. Azərbaycanın köklü bir tarixi

var və onu silmək, orada sanki azərbaycanlılar heç yaşamamış kimi göstərmək istəyiblər. Bütün şəhər və kəndlərin adı dəyişib, hətta yeniləri inşa edilib”.

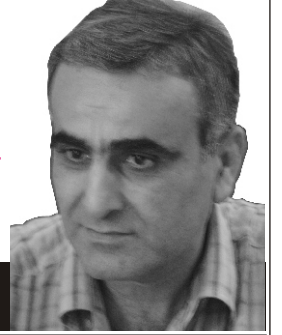
Qeyd edək ki, Azərbaycan işğal altındakı Qarabağa qanunsuz-Azərbaycanın icazəsi olmadan səfər edən xarici ölkə vətəndaşlarını arzuolunmaz şəxslər siyahısına salır, onların ölkəmizə girişinə qadağa qoyur, hətta bəzən cinayət işi də açıq. Bu baxımdan türk blogger Mutlu Tokyürek də bağlı belə hüquqi tədbirlər görülməlidir, yoxsa Azərbaycan barədə yazdıqları müsbət fikirlərə, Xocalıda ermənilərin dəhşətli soyqırım törətdiklərini yazdığı və bu səfərinə görə Azərbaycanın əfvini sığdırdığını yazdığı üçün onunla bağlı cəza tədbiri görülməlidir?

Qarabağ Azadlıq Təşkilatının sədri Akif Nağı “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, işğal olunmuş ərazilərimizə istənilən qanunsuz səfər yolverilməzdir. Amma sözügedən türk bloggerin səfəri yeni bir haldır. Bu adam həyatı ilə risk edib, gedib həqiqəti əks etdirən material hazırlayıb. Bir yazar kimi də yeniliyə imza atıb. Hər halda, Azərbaycandan və ya digər yerlərdən Ermənistanın nəzarəti altında oraya gedən jurnalistlərdən tam fərqli addım atıb: “Ermənilərin razılığı ilə oraya gedən, ermənilərin tam nəzarəti altında onların istədikləri yerə baş çəkən, onların təqdim etdikləri adamlarla görüşən jurnalistin getməsindənə getməməsi yaxşıdır və yaxud gedirsə yalnız ermənilərin maraqlarına xidmət etmiş olur. Məsələn, “Turan”ın eməkdaşı Şahin Hacıyevin son səfəri yalnız ermənilərin maraqlarına xidmət etdi. O səfərdən bir az sonra Ermənistan rəhbərlərindən biri bizi ittiham etdi ki, erməni jurnalistlərin Azərbaycana gəlməsinə imkan vermirsəniz, amma biz filan jurnalistin səfərini təşkil etmişdik və sair. Türk blogger cəsarətli addım ataraq oraya gedib, oradan obyektiv material hazırlayıb. Ona görə də onun cəzalandırılmasına ehtiyac yoxdur. Amma Azərbaycanın rəsmi qurumu ilə bu səfəri razılaşdırsaydı, daha yaxşı olardı”.

Mutlu Azərbaycana məxsus şəhərlərin, kəndlərin darmadağın edildiyini, xaraba hala salındığını, erməni xalqının əvvəlkindən də pis vəziyyətdə yaşadığını söyləyir: “Qarabağdakı insanlar həqiqətən Azərbaycan xalqını sevir, bizim bu halda olmağımızı da səbəb siyasətçilərdir, deyirlər. Hazırkı hakimiyyəti məcburi olaraq seçdikləri gözlərdən oxunur. Əsgəran şəhərində bir xanımın bu sözü ağılımdan çıxmır: “Əvvəl kasıb idik, amma həyatımız yaxşı idi. İndi yenə kasıbıq, amma xoşbəxt deyilik. Burada həbs olub qaldıq, keçmişdə hər şey daha gözəl idi”.

Qarabağdan ayrılarkən son dəfə dönüb, arxaya bax-

Ruslar xoşbəxtdirmi, yaxud dolları rubldan üstün edən tək səbəb

Zahid SƏFƏROĞLU
zsafaroglu@gmail.com

Kremlin danışıqlarından olan Vladimir Jirinovski fitnəkar açıqlamalarından qalmır. Dünən də deyib ki, Belarus və Ukrayna yalnız Rusiya ilə vahid dövlətdə çiçəklənə bilər. Sitat: “Rusiya və Belarusu çoxdan vahid dövlətdə birləşdirmək lazımdır. Belarus yalnız biz bir dövlət olacağımız halda çiçəklənəcək. Gəlin insanlara sərbəst hərəkət imkanları, avrodan güclü olacaq vahid rubl verək. Ukrayna ilə də eyni şey lazımdır”.

Deyir, “Keçəl çarə qıla bilsəydi, öz başına qıladı”. İndi Rusiya da. Vaxtilə Ukrayna və Belarus elə Rusiya ilə birgə, SSRİ tərkibində, vahid dövlətdə deyildi? O zaman bu slavyan xalqlarının barmaqları balamı batmışdı? Xoşbəxt idilərmə onda? SSRİ və onun xalqı necə, xoşbəxt idimi? Bəs Krımı zorla ilhaq etdiyi üçün sanksiyalar altında əzab çəkən Rusiyanın özü, ruslar indi xoşbəxtdirmi? Rusiya ərazisindəki xalqlar necə, çiçəklənmə dövrü yaşayırımı? SSRİ dönəmində xalqlar xoşbəxt idilərmə? Nəhayət, Ukrayna və Belarus Rusiyaya birləşsə, sanksiyalara şərikin olma, yoxsa Moskva elə bu yolla - vahid dövlət hesabına Krım “başağrısından” qurtulmaq istəyir?

Suallar təbii ki, ritorikdir. Məsələ də ondadır ki, Rusiya öz ərazisini böyütmək haqda düşünməkdənsə, öz başına çarə qılmaq barədə düşünsə, daha məntiqli olar.

SSRİ-nin dağılmasına rəğmən, Rusiya yenə ərazicə dünyanın ən nəhəng dövlətidir. Rusiya öz ərazisində əhalinin güzəranını, adam kimi normal yaşayışını hələ də təmin edə bilmirsə, hansı yeni vahid dövlətdən dəm vurulur?

Rusiya onun dərdini çəksin ki, indi o, sadəcə, inersiya üzrə mövcuddur. Yeni müstəsna olaraq təbii sərvətləri, xüsusən də neft və qazı hesabına öz varlığını saxlayır. Bir az da silah satışı sayəsində kasad büdcəsinin dəlmə-deşiklərini qapadır. Putinin sərt avtoritar idarəçiliyi də öz yerində. Bəs KQB-nin sonuncu mogikanı gəndən sonra necə olacaq? Jirinovskilər bu haqda baş sındırsalar, daha yaxşı olar.

Ümumiyyətlə, başqa xalqların ərazilərinə göz dikən xalqlar xoşbəxt ola bilməz. Qonşu ermənilərin acı taleyinə baxın. Guya müstəqillik əldə ediblər. Ancaq müstəqil olmayan, muxtar Tataristan və onun xalqı onlardan yaxşı yaşayır və daha müstəqildir.

Eləcə də Rusiya. Nə qədər ki, köklü xalqlara - tatarlara, başqırdlara, çeçenlərə azadlıq haqqı tanımayacaq, rus xalqı da ağ güne çıxa, azad ola bilməyəcək - bunca təbii sərvətlər olsa da. Çünki başqa xalqı istismar edən xalq azad ola bilməz. Bu, tarixin yazılmamış qanunudur. Moskvada onu qulaqardı edə bilirlər, necə ki, edirlər. Fəqət, dəyişə, dana bilməzlər.

Ötə yandan, Ermənistanın özü məgər 28 ildir Rusiya ilə ittifaqda, daha doğrusu, vassal asılılığında xoşbəxt güne çıxıb ki, ukraynalılar və belaruslar da çıxsın? Odur ki, Rusiya ilə xoşbəxt olmaq sevdası ilə yaşayanlar ilk növbədə bədbəxt ermənilərin gününə baxsalar, yetər!..

O ki qaldı guya vahid dövlətdə rublun avrodan güclü olacağına, bu da əlbəttə ki, Şərqlə slavyan xalqları üçün bir ilğimdir. Havayı pendir yalnız tələdə olur. Rus rublu heç vaxt dollar və avrodan üstün valyuta olmayacaq. Ola bilsəydi Sovet İttifaqının asıb-kəsən vaxtında olardı. Əslində SSRİ elə ona görə çökdü ki, rubl dollara böyük ölçüdə uduzdu. Çünki SSRİ iqtisadiyyatı Qərbindən qat-qat zəif və geri idi, o səbəbə bahalı sürətlə silahlanma yarışına tab gətirmədi. Onu haqlı olaraq, zəif ayaqlar üstündə böyük stola bənzədirdilər.

İqtisadiyyatın güclü olması üçün köklü islahatlar, azad bazar, azad biznes mühiti, azad məhkəmələr, mülkiyyətin toxunulmazlığına zəmanət, bir sözlə, demokratik sistem və idarəçilik lazımdır. Rusiya dövləti isə demokratiyadan od sudan qorxan kimi qorxur. Düz də edir. Çünki demokratik imperiyalar olmur.

Rusiyada demokratiya olacağına, artıq Rusiya imperiyası olmayacağına. Jirinovskinin LDPR-i ilə birgə...

□ Etibar SEYİDAĞA,
“Yeni Müsavat”

Samaxıda olarkən "Nəsimi ili"ndə şairin qardaşı Şaxəndanın məzarına getməmək qəbahət olardı. Şəhərin mərkəzində yerləşən və elə Şaxəndanın adını daşıyan məzarlıqda şairin qardaşının qəbri əsaslı şəkildə təmir olunmaqdadır.

Seyid Əzim Şirvaninin də məzarı olan bu qəbiristanlıqda sürətli yenidənqurma işləri gedir. Seyid Əzim şeirində də orada dəfn olunmağı vəsiyyət edibmiş:

Mən öləndə Şaxəndanda basdırın,

Çünki onun Şahi-Xəndanı vardır.

Şaxəndan məzar-türbəsinin abadlaşdırılması şamaxılılar tərəfindən də təqdir olunur. Alimlər XV əsrdə inşa edilən bu türbənin Azərbaycanın görkəmli şairi, mütəfəkkir (1369-1417) İmadəddin Nəsiminin böyük qardaşı Şaxəndana (Şahi Xəndan) məxsus olduğunu bildirir.

Türbənin içində iki yanaşı qəbir var. Məlumata görə, məzarın biri Nəsiminin qardaşı Şaxəndana, o biri isə həyat yoldaşına aiddir. Digər versiyalara görə, məzarda uyuyan qadın Şaxəndanın nişanlısı olub. Nəsiminin Şaxəndan adlı böyük qardaşı vaxtsız vəfat etdiyindən bu ölüm onu sarsıtmış, bir çox qəzəllərində onu anmışdı.

Şaxəndan el-obada güclü təsire və hörmətə malik olduğundan onun dəfn olduğu qəbiristanlığa onun adını veriblər.

Türbədə sovet dövrü və sonrakı illərdə aparılan təmir-bərpa işləri böyük fəsadlar yaradıb. Sement qatışıqlı mehlulların və Xəzər dənizi qumunun istifadə edilməsi daşların zərər görməsinə, duzların yaranmasına və bakteriyaların fəallaşmasına, daxildən deqredasiyanın güclənməsinə səbəb olub.

Hazırda "Nəsimi ili" ilə əlaqədar Şamaxı Rayon İcra Hakimiyyətinin təşəbbüsü ilə abidənin ətrafının abadlaşdırılmasına başlanılıb. Sakinlər bildirirlər ki, uzun müddət Şaxəndanın türbəsi baxımsız qalıb, bərhad vəziyyətə düşüb. Şamaxının keçmiş rəhbərliyinə müraciətlər də səmərəsiz olub. Əhali bunu tarixə qarşı hörmətsizlik hesab edirdilər. Ancaq yeni rəhbər Tahir Məmmədovun gəlişindən sonra görülən işlərdən biri də türbənin rekonstruksiyasıdır. Biz orada olarkən xeyli sayda işçi qüvvəsinin cəlb olduğunu gördük.

***

Amma Şamaxıda təmirə ehtiyacı olan tək Şaxəndan türbəsi deyil. Eləcə də rayonun yollarının abadlaşdırılması, asfaltlanmasına ehtiyac var. Məsələn, mərkəzi yerlərdən olan Babasəlim Əzizov küçəsi çala-çuxur, kələ-kötür vəziyyətdədir. Sakinlər ümid edirlər ki, yollar tezliklə təmir olunacaq.

Şamaxının keçmiş başçısı su mənbələrini və ölüş sahələrini satıb

Rayonda içməli su pulla satılır; Nəsiminin qardaşı Şaxəndan türbəsi isə təmir edilir, Buğurd qalası bərpa olunur, Safari qoruğu tikilir...

yonun vaxtilə avtomobil və televizor zavodları olub. Amma bu zavodların heç biri fəaliyyət göstərmir. Bu müəssisələr fəaliyyətini bərpa eləsəydi, iş yerləri daha çox olardı. Şamaxının kəndlərinə gəlcə, fermerlər ölüş yerləri tapmırlar. Keçmiş icra başçısının vaxtında otlaq yerləri qarış-qarış satılıb. İmkanlı şəxslər tərəfindən alınan otlaq yerlərinə görə

keçmiş icra başçısı Asif Ağayevin dövründə su mənbələri varlıqlara peşkəş olunub, insanlara içməli su çatmır, ciddi bir qıtlıq yaranıb. Ona görə də Şamaxını gəzərkən tez-tez içməli su satan maşınlarla qarşılaşırsan. Camaat şikayətlənir ki, Şamaxının içməli su ilə təchiz olunması üçün "Azərsu" ASC tərəfindən layihə reallaşmamalıdır: "Suya pul verməkdən yorulmuşuq. İndi hansı zəmanədir ki, pulla su alasan? Şamaxı kimi yerdə içməli su problemi olmamalıdır. Bulaqlar zəbt edilib, kimlənsə villalarına tökülür. Həyatlı Pirsatçıydan texniki su vururlar, onlar da içməli deyil, ona görə pulla alırıq".

Şamaxılılar deyirlər ki, ra-

heyvanları otarmağa yer tapmırlar. Xüsusən də Avaxıl, Məlhəm, Əngəxaran, Çuxuryurd kəndlərində ölüş yerləri qalmayıb. Bu da kəndlilərin işini çətinləşdirib.

Amma bir müsbət xəbər öyrəndik ki, Şamaxıda konserv zavodu, süd zavodu tikilir. Çuxuryurda gedən yolda, dağların arasında tikilən müəssisədə sutkaya 20 litr süd verən inəklər olacaq. Şamaxıda gəlir gətirən bir sektor isə turizmdir. Əsasən də ərəblər Pirquluya, Məlhəmə, Çuxuryurda axışırlar. Buradakı istirahət mərkəzləri, evlər ərəblərin "cəngindədir".

Sakinlər bildirirlər ki, turizmin daha çox inkişaf etdirilməsi, turistlərin Şamaxıya

ləri həyata keçirilsin. Həm iş yerləri çoxalacaq, həm canlanma olacaq, həm tarixi şəxsiyyətlərimizi tanıyacaqlar" deyərək, rayon sakini Rahib söyləyir.

Onu da öyrənirik ki, Şamaxı ilə Qubanı birləşdirən Qızmeşə deyilən yerdən dağların arasına yol çəkilir.

Bundan əlavə, Şamaxının uçqar Sis, Qaladərəsi, Keçməddin kəndlərində alban mədəniyyətinə aid Buğura qalasının qalıqları tapılıb.

Həmin tarixi abidənin bərpası üçün işlər görülür, turizm yerinə çevrilməsi istiqamətində addımlar atılır. Eyni zamanda kənd körpü, yol çəkilir.

Sakinlər deyirlər ki, Buğurd qalasının bərpası ilə tu-

rizmin inkişafı mümkündür. Habelə, Dəmirçi kəndində park salınıb, yol çəkilib, Safari qoruğu tikilib. Ümumiyyətlə, bu projələr gələcəkdə Şamaxıda turizmin inkişafı üçün hesablanıb.

Rayon sakini Kamal Əbilov isə bildirir ki, Şamaxıda indi bir sıra dəyişikliklər var. Onun sözlərinə görə, T.Məmmədov icra başçısı kimi əvvəlkilərdən seçilir: "İstənilən vətəndaş qəbuluna gedə, dərdini deyə bilər. Əvvəlki icra başçılarının qəbuluna düşmək olmurdu. Tahir müəllim camaata açıq adamdır, ağsaqqal yeri bilən insandır, kimin nə problemi varsa, ya özü, ya müavinləri dinləyəcək, araşdıracaq. Əgər onun səlahiyyəti çərçivəsindədirsə, həlli-

nə tapşırıq verəcək. İntəhası, bir günün işi deyil, Şamaxıda çoxlu problemlər həllini tədricən tapmalıdır".

Biz də ümidvarıq ki, bütün işlər yoluna qoyulacaq və bu arzu ilə dahi şairlərin vətəni tərk edirik...

□ "Yeni Müsavat"ın Reportyor Qrupu Şamaxı - Bakı

BMT Baş Məclisinin növbəti, 74-cü illik sessiyası öz işinə başlayıb. Bir neçə həftə çəkəcək toplantıda Azərbaycan və Ermənistan nümayəndələrinin də iştirakı gözlənilir. Nyu-Yorkda sessiya çərçivəsində həmçinin iki ölkə xarici işlər nazirlərinin - Elmar Məmmədov və Zöhrab Mnatsakanyanın görüşü planlaşdırılır. Bu barədə artıq Ermənistan XİN açıqlama yayıb. Azərbaycan tərəfi də görüşlə bağlı xəbərləri inkar etməyib.

Lakin nazirlərin budəfəki görüşü ilə bağlı heç də nikbin notlar səslənmir. Bu da görüş ərəfəsində Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan da daxil, işğalçı ölkə rəsmilərinin dilindən sülh danışıqlarının fəlsəfəsinə daban-dabana zidd bəyanat və açıqlamalar verilməsi ilə birbaşa bağlıdır. Belə qənaətlər mövcuddur ki, İrəvan qarşıdakı görüşdən sırf özünün sülhpərvər imici üçün yararlanmaq, yəni statu-kvonu sünü surətdə uzatmaq niyyətindədir, nəinki Qarabağ danışıqlarında konstruktiv mövqə tutub nizamlama prosesinə təkən vermək. Hər halda, N.Paşinyan hər hansı səviyyəli görüşləri mənasız edən "Qara-

baş Ermənistanındır, nöqtə" tənqidatçı bəyanatını geri götürməyib.

*****
"BMT Baş Assambleyasının növbəti sessiyası çərçivəsində Azərbaycan və Ermənistan xarici işlər nazirlərinin növbəti görüşünün keçirilməsi fikri var". Bu barədə "Report"un sualını cavablandırarkən Azərbaycan Prezidenti Administrasiyasının Xarici Siyasət Şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyev deyib. Lakin onun sözlərinə görə, bunu, sadəcə, görüş adlandırmaq olar.

"Çünki Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı danışıqlar

BMT öz qətnamələrinə

sahib çıxacaqmı?

Təşkilatın Qarabağ məsələsi üçün ATƏT-ə verdiyi mandat özünü doğrultmadı; danışıqlarda yeni formatın tapılması zamanı yetişib; Bakının "addım-addım" taktikası genişmiqyaslı əməliyyatlara da gətirə bilər, əgər...

Məşhur İspaniya nəşri: "Ağdam Qafqazın Xirosimasıdır"

İspaniyanın nüfuzlu AS nəşri UEFA Avropa Liqasının qrup mərhələsinin I turu çərçivəsində bu gün keçiriləcək "Qarabağ" - "Sevilya" oyunu ilə bağlı yazı dərc edib.

"Report" xəbər verir ki, məqalədə Azərbaycan çempionunun təmsil etdiyi Ağdam şəhəri Qafqazın Xirosiması kimi təqdim olunub: "Cümə axşamı Tofiq Bəhramov adına Respublika Stadionunun tribunalarında yer alan azarkeşlərin çoxu Qarabağ müharibəsi nəticəsində öz evlərinə tərk edənlər, onların övlad və nəvələri olacaq. "Qarabağ" 26 ildir ev oyunlarını təmsil etdiyi şəhərdən 250 km uzaqda keçirir. Ağdam - Qafqazın Xirosiması, ruhlar şəhəridir. İndi orada "İmarət" stadionunun xarabalıqlarını görə bilərsiniz. "Qarabağ" təsis olunduğu 1951-ci ildən bəri, qanlı Azərbaycan - Ermənistan müharibəsi komanda ilə bərabər 40 min insanı oradan çıxmağa vadar edənə qədər ev oyunlarını orada keçirirdi. Həmin şəxslərin çoxu indi paytaxtda məskunlaşmışlar".

Məqalədə bildirilir ki, 2008-ci ildə Qurban Qurbanovun baş məşqçi postuna gəlişindən sonra "qaçqınların klubu" olan "Qarabağ"da yüksəliş dövrü başlayıb: "Artıq komanda Azərbaycanda dominantlıq edir, ardıcıl 6 mövsümdür avrokuboklarda qrupa düşür. "Qarabağ" Çempionlar Liqasının qrup mərhələsinə vəsiqə qazanan ilk və hələlik yeganə Azərbaycan təmsilçisidir. Onlar ötən bazar əsas rəqibləri "Neftçi"ni asanlıqla məğlub etdilər. "Qarabağ" 2017/2018 mövsümündə Ağdamdan didərgin düşərək bölgələrdə məskunlaşanların "Atletiko" və digər oyunlara gələ bilmələri üçün birbaşa avtobuslar təşkil etmişdi. Onlar üçün "Qarabağ" bir futbol komandasından çoxdur".

Qeyd edək ki, sentyabrın 19-da Tofiq Bəhramov adına Respublika Stadionunda keçiriləcək qarşılaşma saat 20:55-də başlayacaq.

prosesinə Ermənistan tərəfindən ciddi zərbələr vurulur və danışıqlar prosesinin pozulması üçün tənqidatçı addımlar atılır. Bu baxımdan qarşıdakı görüşdə də Azərbaycanın mövqeyi həmsədlərə, Ermənistan tərəfinə - xüsusən də Ermənistan tərəfinin səsləndirdiyi bu destruktiv açıqlamaların fonunda çatdırılacaq", - deyə o qeyd edib.

H.Hacıyev əlavə edib ki, görüşün konkret vaxtı tərəflər arasında razılaşdırıldıqdan sonra XİN səviyyəsində ictimaiyyətə açıqlama veriləcək.

*****
Bellidir ki, BMT Baş Məclisinin toplantısında Nikol Paşinyan iştirak və çıxış edəcək. Bəzi siyasi şərhçilərə görə, erməni baş nazir yüksək tribu-

nadan bu dəfə də Azərbaycana qara yaxmaq üçün istifadə edəcək, Bakını sülh anlaşmasında deyil, guya müharibədə maraqlı olmaqda ittiham etməyə çalışacaq. Odur ki, rəsmi Bakı indidən kontur-addımla bağlı hazırlıq görməlidir. Bu mənada nazirlərin görüşünün Paşinyanın çıxışından sonra, yoxsa əvvəle nəzərdə tutulduğu hələlik məlum deyil.

İstənilən halda, Azərbaycan tərəfinin əlində təcavüzkar ölkəni bir daha dünya birliyinin gözündə faş etmək üçün kifayət qədər əsas var. Onlardan biri də elə BMT Təhlükəsizlik Şurasının Dağlıq Qarabağla bağlı qəbul etdiyi, Ermənistanın işğalçı kimi təsbit olunduğu, ancaq əfsuslar olsun ki, on illərdir icra olun-

mayan 822, 853, 874 və 884 sayılı qətnamələridir. Şübhə yox ki, Azərbaycan tərəfi BMT tribunasında etdiyi çıxışı zamanı bu faktın üzərində xüsusi dayanacaq.

*****

Problem də ondadır ki, Ermənistan qarşı BMT qətnamələrinin dikte elədiyi sanksiya rejimi tətbiq olunmadığı üçün işğalçı ölkənin rəhbərliyi sülh danışıqlarında ildən-ile daha aqressiv və həyasız mövqə tutmaqdadır. Son olaraq Paşinyan bu sənədlərə, eləcə də digər mötəbər beynəlxalq təşkilatların analoji qərar və qətnamələrinə təcavüzkar, "Qarabağ Ermənistanındır, nöqtə" sərəmsə bəyanatını verib. Bu, əlbəttə ki, ilk növbədə beynəlxalq rəyə və hüquqa, BMT-yə və onun nizamnaməsinə təcavüzkar ki, bütün bunlar yəqin ki, BMT kürsüsündən bir daha iştirakçıların diqqətinə çatdırılacaq.

Bəs BMT, nəhayət, öz qərar və qətnamələrinə sahib çıxacaqmı? Axi fakt həm də bundan ibarətdir ki, mötəbər təşkilatın Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin dinc həlli üçün ATƏT-ə (onun Minsk Qrupuna) verdiyi mandat özünü doğrultmayıb. Konflikt 24 il öncə hansı vəziyyətdə idisə, orada da qalır. O zaman bundan

sonra da pul-para ayırıb Minsk Qrupunu saxlamağa, xərc çəkməyə dəyərmə? Dağlıq Qarabağ ixtilafının həlli üçün daha effektiv və işlək bir formatın yaradılması zamanı deyilmə?

BMT nizamnaməsindən söz düşmüşkən, bu nizamnamə işğala məruz qalan üzv ölkəyə öz ərazi bütövlüyü və suverenliyini istənilən yolla bərpa etmək hüququ verir. Söhbət təbii ki, həm də hərbi gücdən istifadədən gedir. Şübhə yox ki, Azərbaycan öz ərazi bütövlüyünü eninə-sonunda bərpa edəcək: ya beynəlxalq hüququn ona tanıdığı güc vasitəsilə, ya da nə qədər fantastik görünsə də, danışıqlar yolu ilə.

Bakı ən azından "addım-addım" taktikası ilə, lokal hərbi əməliyyatlarla işğalçı öz ərazisindən çıxarmağa davam edəcək. Yeri gələndə lokal əməliyyatlar, antiterror əməliyyatları daha geniş miqyas ala bilər. Bu, beynəlxalq şərtlərdən, o sırada Rusiyanın davranışından və əlbəttə ki, İrəvanın nə dərəcədə ədalətli sülh anlaşmasında maraqlı olmasından asılı olacaq. Bütün hallarda Azərbaycan ərazi itkiyi ilə heç vaxt barışmayacaq və bunu ilk növbədə İrəvanda bilməli və ciddiyyə almalıdır.

Yol polisini söyən sürücü üzr istədi - "Bir qələtdir eləmişəm..."

Qanunsuz taksi fəaliyyəti göstərən Fəxrəddin Nəsirov saxlanıldı; "Beş dəfə narkoz keçirmişəm, əsəbiləşib təhqir etdim"

Sosial şəbəkələrdə yol polisi ilə sürücü arasında yaranan mübahisənin təfərrüatı Bakı Şəhər Baş Polis İdarəsində (BŞBPİ) araşdırılır.

"Yeni Müsavat" xəbər verir ki, polis zabiti qayda pozuntusuna görə protokol tərtib etməsi ilə bağlı təhqir edən sürücü Fəxrəddin Nəsirov bütün polislərdən üzr istəyib, peşman olduğunu açıqlayıb.

O, videoçıxışında etiraf edib ki, polis əməkdaşı protokol tərtib edərkən əsəbləşib: "Sənədi təqdim elədim, protokol yazdı. Taksi fəaliyyəti ilə bağlı lisenziyanın olub-olmadığını soruşdu. Dedim ki, yoxdur.

Ona görə protokol tətbiq elədi. Mən 5 dəfə narkoz almışam, onkoloji və şəkər xəstəsiyəm. Buna görə hirsənib polis əməkdaşını söyüşlə təhqir elədim. Sonra onu axtarıb tapmışam, ondan üzr istəyirəm, nə demişəmsə özümə qəbul olsun. O hadisəni çəkənə də ayıb olsun, mənə el-oba içində biabır edib, bir qələtdir etmişəm".

Qeyd edək ki, yol polisini təhqir edən taksi sürücüsü həbs edilib.

APA-nın məlumatına görə, Nərimanov Rayon Məhkəməsinin qərarı ilə Fəxrəddin Nəsirov barəsində 15 sutka inzibati həbs qərarı çıxarılıb.

□ Emil SALAMOĞLU,
"Yeni Müsavat"

Bakının bir çox ərazilərində Bakıtrafi qəsəbələrə sərnışindəşimə ilə məşğul olan "1 manatlıq taksi"lərin fəaliyyətinə məhdudiyət qoyulub. Bakı Nəqliyyat Agentliyi və Dövlət Yol Polisi tərəfindən müvafiq tədbirlər görülür.

Bakı Şəhər Baş Dövlət Yol Polisi İdarəsinin bölmə reisi, polis polkovniki Vaqif Əsədov mətbuata açıqlamasında bildirib ki, Sumqayıtdan Bakıya və Bakıtrafi digər ərazilərdən şəhərin müxtəlif metro stansiyalarına hər sərnışinə görə 1 manat müqabilində (toplam dörd sərnışin) qeyri-qanuni yolla sərnışin daşıyan taksilərin sayı artmaqdadır.

Onun sözlərinə görə, "bir manatlıq taksi" adı altında sərnışin daşıyanlar şəhər sakinlərinin təhlükəsizliyi baxımından ciddi narahatlıq doğurur və məsələ ilə bağlı tədbirlər görülməlidir. "Sürücülər "çörək pulu" qazanmaq adı ilə bu variantlara əl atırlar, lakin taksi fəaliyyəti qanun çərçivəsində həyata keçirilməlidir. Daxil olan məlumatlardan da görünür ki, bu tendensiya paytaxtın müxtəlif ərazilərində artmaqdadır. Bəzən "1 manatlıq" taksi fəaliyyəti ilə məşğul olan sürücülərin qeyri-etik davranışları, dayanma-durma qaydalarını pozması və bəzən avtomobili sərxoş halda idarə

etməsi faktları var". Bu proses sözügedən ərazilərdə bir qədər səliqə-sahman yaratsa da, həmin taksi fəaliyyətindən istifadə edən sərnışinlər çətin vəziyyətdə qalıb. Çünki Bakıtrafi şəhər və qəsəbələrə işləyən ictimai nəqliyyatın vəziyyəti də məlumdur.

Məsələ ilə bağlı "Yeni Müsavat"a danışan Bakı Nəqliyyat Agentliyinin mətbuat xidmətinin rəhbəri Mais Ağayev bildirdi ki, BNA heç kimin fəaliyyətini məhdudlaşdırmır, sadəcə, qanunsuz parklanmaya qarşı tədbirlər görür: "BNA sürücülərin dayanma və durma qaydalarına əməl etməsini təşkil etməklə məşğuldur. Hazırda 20 Yanvar dairəsi ətrafında taksi duracaqları var. Və mümkün olduğu qədər də təşkil edilməsi üçün iş aparılır. Amma bir məsələ var ki, bu gün "20 Yanvar" və digər yerlərdə taksi fəaliyyəti adı altında sərnışindəşimə ilə məşğul olanların əksəriyyəti qanunsuzdur. Onların taksi xidməti göstərən avtomobilləri mövcud tələblərə cavab vermirlər. Digər bir yandan, 20 Yanvar

dairəsində əsas problem Sumqayıt-Bakı marşrutu üzrə gedənlərdir. Şəhərlərarası sərnışindəşimə üçün isə avtovağzal var. Bundan başqa, Bakıtrafi kənd və qəsəbələrə işləyən xətlər optimallaşdırılıb avtobus parkı yenilənir. Bunun özü də öz növbəsində bir mənatlıq dediyimiz taksilərin aradan qalmasına təsir edəcək".

Yol-nəqliyyat məsələləri üzrə ekspert Elməddin Mu-

şirin şərait yaratmalıdır. Mən başa düşürəm ki, 20 Yanvar dairəsində, "Şamaxinka" deyilən ərazidə, "Məmar Əcəmi" metro stansiyası ətrafında yer yoxdur. Vaxtilə icra hakimiyyətləri buranı metr-metr obyektlərə, tikinti şirkətlərinə satıb. İndi də şəhərsalma üçün normal şərait yoxdur. Taksi fəaliyyəti ilə məşğul olmaq istəyən şəxslərə fərqlənmə nişanını

bir dispetçer taksilərin fəaliyyətini nizamlasa, normal işləyəcəklər. Sərbəst fəaliyyət bizdə həmişə xaos vəziyyət yaradır. Ümumilikdə isə onları kəsib atmaq normal yanaşma deyil".

Problemin səbəblərinə toxunan E.Muradlının sözlərinə görə, ictimai nəqliyyat normal vəziyyətdə olmadığına görə insanların 1 manatlıq taksilərə tələbatı artır: "Bakıtrafi kənd və qəsəbələrə normal

təşəkkür etməlidirlər ki, bizim yükümüzü siz çəkirsiz. Bunun yerinə onların fəaliyyətinə xətt çəkirsiniz. O taksi sürücüləri arasında narkomanlar, sürücülük hüququ olmayanlar var, məhkumluğu olanlar var. Yaxınlaşıb irad bildirəndə "lezva" çıxarıb qolunu doğrayanlar, Qarabağ əlillərinin adından istifadə edənlər var. O insanları kənarlaşdırmaqla normal taksi xidməti qurmaq olar. Ancaq

Dövlət qurumlarının sıxışdırdığı, əhəlinin isə sevdiyi "1 manatlıq taksilər" ..

Onların fəaliyyətini ləğv etmək əvəzinə tənzimləmək daha optimal variantdır

radlı isə "Yeni Müsavat"a açıqlamasında bildirdi ki, bu qurumların yaşaması normal deyil: "Taksi fəaliyyəti ilə məşğul olmaq üçün o qədər şərtlər və tələblər qoyulub. Bu insanların əksəriyyəti o şərtlər çərçivəsində fəaliyyət göstərir. Onları belə gözümcüxdüyə salmaq da düzgün yanaşma deyil. O insanlar özləri-özlərini iş yeri ilə təmin ediblər. Bir dəfə Gürcüstanın keçmiş prezidenti Saakaşviliyə sual vermişdilər ki, taksi fəaliyyəti ilə məşğul olanları niyə vergiyə cəlb etməirsiniz. O cavab vermişdi ki, mən onları işlə təmin etməmişəm axı, necə vergi tətbiq edə bilərəm. Onlar özləri iş yeri açıblar. Əksinə, biz onlara şərait yaratmalıyıq. Dövlət də onlar

verirlər, ancaq onların normal fəaliyyət göstərməsi üçün şərait yaradılmalıdır".

Ekspert onu da etiraf etdi ki, bir çox taksi sürücüləri həqiqətən sözügedən ərazilərdə biabırçı vəziyyət yaradıblar: "Lazım olandan daha artıq taksi oraya yığılır, ikinci və üçüncü cərgəni zəbt edirlər. Bəzən onlar özləri bu biabırçılığı yaradırlar və dövlət qurumlarını da məcbur edirlər ki, onlar barədə tədbir görsün. Tədbir görəndə də hay-küy salırlar ki, bizi işləməyə qoyunlar. Axı siz də normal işləmirsiz. İkinci və üçüncü cərgədə dayanmaq olmaz. Taksi sürücülərinin fəaliyyətinə nəzarət mexanizmi olmalıdır, onları özbaşına buraxanda xaos vəziyyət yaranır. Bir dispetçer xidməti onları tənzimləsə, hər taksi duracağında

avtobus və marşrut təmin olunsaydı, keyfiyyətli xidmət göstərən, düzgün intervalla işləyən ictimai nəqliyyat təmin olunsaydı, 30 qəpiklik yolu hansı ağılsız insan 1 manata gəder. Yalnız pulu çox olanlar taksiyə minəcək. Ancaq bu gün 500 manat maaş alan insan uşağını məktəbə götürərkən, bağçaya götürərkən avtobusa basabasa necə minsin. Qadınlarda öz abır-ismətlərini qorumaq üçün basabasa minməzlər, çünki hamı bir-birinin qucağında olur. Yaşlı insanlar görür ki, avtobusa minməyə boğulub öləcək. Məcbur olub 1 manatlıq taksiyə minir. Axı bu avtobusları da həmin qurumlar yaradıb, vaxtilə nəqliyyat nazirliyi və digər qurumlar. İndi isə həlli çətin görünür. Bu qurumlar taksi sürücülərinə

bunun üçün orada müəyyən obyektləri dövlət kompensasiya verərək sökməlidir. Vaxtilə icra başçıları milyonlarla manat pul alaraq, o obyektlərin tikintisinə icazə veriblər. Həmin adamları məcbur etmək lazımdır ki, bu pulları qaytarsınlar və həmin ərazi təmizlənsin. Məsələn, Yasamal rayonunun keçmiş icra başçısı ilə bağlı düzgün araşdırma aparılsa, o adam həbs edilməlidir. Qanunvericilikdə qeyd olunub ki, piyada səkinsini satmaq, orada qanunsuz fəaliyyətlə məşğul olmaq cinayət məsuliyyətidir. "20 Yanvar" metro stansiyası yaxınlığında, "Azərsu"-nun binası ilə üzübüzdə piyada səkinsi var idi, ətrafı ağaclıq idi. Ağacları da kəsdilər, indi orada ticarət obyektləri, dənər, "perəşki" dükənləri fəaliyyət göstərir. Hamısını Yasamal rayonunun keçmiş icra başçısı edib. Yollarda xaos vəziyyətin yaranmasının bir səbəbi də həmin obyektlərdir".

Ekspert vurğuladı ki, boş və münasib ərazilər taparaq, taksilərə təklif etmək lazımdır: "Məsələn, köhnə avtovağzal yaxınlığında, "Velotrek"-in ərazisi, ətrafdakı ərazilər sahibkarların icazəsi ilə taksilər üçün təşkil edilə bilər. Həmçinin ətrafdakı binaları kompensasiya ödəməklə köçürmək olar. Ancaq bu, dövlətə milyonlarla vəsait hesabına başa gələcək. Vaxtilə məsuliyyətsiz memurlar o yerləri su qiymətinə satdılar. Sabiq nəqliyyat naziri Ziya Məmmədov "20 Yanvar" dairəsində o körpünü tikdirəndə bir çox məsələni nəzərə almadı, şəxslənməni nəzərə almadı. İndi körpünün üstündə maşın yoxdur, altında isə tıxacdır. Körpüdən bir qədər ayırıb "Şamaxinka"ya, birini "Azərsu"-nun qarşısına vermək olardı. Oradan "20 Yanvar" dairəsinə daxil olmadan birbaşa Şərifzadə küçəsinə çıxmaq olardı. Bu kimi məsələlərə fikir verilmədi. Bu körpü ya yenidən tikilməli, ya da əlavə qanadlar açılmaq üçün milyonlarla vəsait xərclənməlidir, yolda nəqliyyatın hərəkəti məhdudlaşdırılmalıdır. Onların töküb getdiyi zir-zibili bu gün yığılırmaq mümkün deyil".

□ Nərgiz LİFTİYEVƏ,
"Yeni Müsavat"

Yeni dərslərin başladığı bu günlərdə cəmiyyətin, xüsusən də məktəbli valideynlərinin gündəmində olan əsas müzakirə mövzularından biri də məktəbli ləvazimatlarının həddindən artıq baha olmasıdır. Bir məktəbliyə alınan qələm, dəftər, karandaş, pozan, xətkes, plastilin, rəsm dəftəri, əl işi vasitələri, rəngli kağız və qayçılar, dəftər və kitab üzvləri, məktəbli çantaları, geyimi, qələm qabları, akvarellər ən azı 150 manat vəsaitə başa gəlir. Bir ailədən 2 və ya 3 uşağın məktəbə getdiyini nəzərə alsaq, üstgəl iş dəftərləri və testləri də bu siyahıya əlavə etsək, bu rəqəmin nə qədər yüksək olacağını təxmin edə bilərik.

İş dəftəri, testlər ölkəmizdə fəaliyyət göstərən nəşriyyatlar tərəfindən istehsal edilir, dərslər kitabları isə məktəbdə pulsuz verilir. Lakin valideynlər məktəbli ləvazimatlarına yüksək məbləğdə xərc çəkirlər. Azərbaycanda tək məktəblilərin deyil, tələbələrin, o cümlədən ofis işində çalışanların da bu məhsulları mütəmadi olaraq istehlak etdiyini nəzərə alsaq, kifayət qədər ciddi bir tələbat olduğunu deyə bilərik. Bəs görsən, bu qədər tələbat varsa, niyə həmin ləvazimatlar ölkədə istehsal edilmir və bazara daha ucuz qiymətə təklif edilmiş?

Bu məsələyə münasibət bildiren iqtisadi ekspert Natiq Cəfəri hesab edir ki, ölkəmizdəki əsas problem odur ki, geyimdən tutmuş, dəftərə qədər əksər məktəb ləvazimatları xaricdən gətirilir. Xaricdəki qiymət oynamaları isə valyuta ilə olduğuna görə ölkə daxilində də təsir göstərir. Bu vəziyyətdə dövlətin görə biləcəyi iş yerli istehsalın

Məktəbli ləvazimatlarını özümüz istehsal edə bilərikmi - təklif

Natiq Cəfəri: "Yerli istehsal artsa, qiymətlərdə bəlli bir tənzimlənmə mexanizmi yaranacaq"

artırılması və təşviq olunması üçün müxtəlif proqramların həyata keçirilməsidir. Yerli istehsal artsa, qiymətlərdə bəlli bir tənzimlənmə mexanizmi yaranacaq. Hazırda dövlətin qiymətlərə müdaxilə etmək imkanı yoxdur. O, yalnız rəqəbatli mühiti artırma, təşviq siyasəti həyata keçirə bilər. Gömrük rüsumla-

rında güzəştə getməklə də qiymətlərin aşağı salınması mümkündür".

İqtisadçı ekspert Rəşad Həsənov da "Yeni Müsavat"a açıqlamasında bildirdi ki, istehsal olunarsa belə bu məhsulların daxili bazarda özünə yer tapması çox çətindir. "Bu sahənin rentabelli olmadığını demək

olmaz. Burada mövcud situasiyanın formalaşmasına xidmət edən bir neçə faktor var. Onlardan birincisi odur ki, Azərbaycan kifayət qədər ciddi bazardır və ona görə də bu sahədə ixtisaslaşmış xarici şirkətlərin Azərbaycan bazarı üçün marağı o qədər də yüksək deyil. Eyni zamanda iqtisadiyyatın digər

sahələrində hiss olunan zəif istehsal mühiti məktəb ləvazimatları istiqamətində də özünü göstərir. Çünki istehsal mühiti əlverişli deyil. İstehsal olunan məhsulların daxili bazarda özünə yer tapması çox çətindir. Çünki yerli sahibkarlar rəqəbat qabiliyyəti məhsulları istehsal etməkdə çətinlik çəkirlər. Bununla bağlı təcrübə yoxdur, Azərbaycan iqtisadiyyatı çox gəncdir".

Ekspert onu da vurğuladı ki, kiçik bazar olması səbəbindən xarici şirkətlər də Azərbaycanda istehsalın təşkilində maraqlı görünmürlər: "Ancaq burada kifayət qədər istiqamətlər var ki, onlar nə ciddi texnologiya, nə də beyin tələb edir, onların istehsalını təmin etmək daxili resurslar hesabına da mümkündür. Ancaq burada tələb və qiymət məsələsi də var. Daxildə istehsal olunan yerli məhsullar xaricdən gətirilən məktəb ləvazimatları qarşısında qiymət baxımından o qədər də sərfəli görünmür. Çünki bazara təklif olunan məhsulların böyük əksəriyyəti Çindən idxal olunan

məhsullardır. Əhali indiki halda qiymət baxımından ucuz və nisbətən daha aşağı keyfiyyətli məhsulların istehlakına üstünlük verirlər. O baxımdan yerli istehsal olsa belə, bazarlarda ciddi pay sahibi ola bilmə ehtimalı aşağıdır. Buna görə də sahibkarlar indiki halda istehsalın təşkilində maraqlı deyillər".

İqtisadçı onu da vurğuladı ki, ümumilikdə iqtisadi sistemdəki problemlər bu sahədə istehsalın olmamasına da öz təsirini göstərir: "Həmçinin Azərbaycanda istehsal təşviq edən mexanizmlər də çox az və zəifdir. İş adamlarının maliyyəyə çıxış imkanları zəifdir, sığorta imkanları zəif inkişaf edib, eyni zamanda vergi yükü hələ də yüksək olaraq qalmaqdadır. Bazarda makromühitə təsir edən faktorları da nəzərə almaq lazımdır ki, bunlara da müstəqil biznes fəaliyyəti ilə məşğul olmanı məhdudlaşdıran amilləri daxil etmək olar. Məhkəmə sistemi, qanuni hüquqların qorunması, mülkiyyət hüququnun qorunması məsələləri, bazarda rəqəbatın zəif olması, inhisara meylliliyin yüksək olmasıdır ki, bu da makro səviyyədə ümumi prosesə mənfi təsir edir".

Q Nəziz LİFTİYEVA "Yeni Müsavat"

Sellofan torbalarla bağlı layihəni yubandıran səbəblər

Mehman Nəbiyev: "İnsanlar könüllü olaraq belə qablaşdırmadan az istifadə edə bilərlər, bu da istehsalçılarda alternativlərə marağı gücləndirər"

Azərbaycanda bir müddətdir ki, Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi (ETSN) plastik qablar və polietilen torbalardan tədricən imtina edilməsi istiqamətində işlər aparır. Bütün bu işlərin fonunda mağazalarda müştərilərə pulsuz verilən sellofan torbaların da bu ildən etibarən pullu olacağı söylənilirdi. Lakin hələ ki məsələ ilə bağlı əsaslı yeniliklər müşahidə edilmir.

"Yeni Müsavat"ın əməkdaşı olaraq marketlərdə müşahidə etdik ki, nəzərdə tutulan alternativ torbalardan deyil, məhz polietilen torbalardan istifadə edilir. Mağazanın kassalarında əyləşənlər, demək olar ki, hər alınan məhsulu başqa bir sellofan torbaya qoyub, müştəriyə verirlər.

Bəs Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin başlatdığı layihə hansı mərhələdədir? Nazirliyə bu layihəni həyata keçirmək üçün nə maneə olur?

Məlumat verək ki, Avropanın bir çox ölkələrində, eləcə də Türkiyədə polietilen torbalardan Azərbaycanda olduğu kimi istifadə edilmir. Bir çox ölkələrdə isə bu torbalar pulludur. Müştəri bu cür torbalara almaq üçün əlavə ödəniş edir.

Məqsəd sellofan torbalardan istifadəni minimuma endirməkdir.

Məlumatlarda qeyd olunur ki, sellofanların tərkibində xərçəng əmələ gətirən və hüceyrələri dağıdan maddələr var. Bu torbaların istifadəsi sağlamlıq üçün təhlükə olmaqla bərabər, ətraf mühitə də ziyan vurur, ekologiyaya zədələyir. Bu tullantılar yandırarkən havaya ayrılan zəhərli qazlar insanların sağlamlığına, heyvanların isə məhvinə gətirib çıxarır. Bütün bu kimi səbəblərə görə dünyada da bu təhlükənin qarşısını almaq üçün müxtəlif tədbirlər görülür.

"Yeni Müsavat"a danışan Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin sektor müdiri Mehman Nəbiyev bildirdi ki, layihə üzərində müvafiq işlər görül-məkdədir:

"Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi tərəfindən hazırlanan və ölkə prezidentinin sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasında plastik qablaşdırma tullantılarının ətraf mühitə mənfi təsirinin azaldılmasına dair 2019-2020-ci illər üçün Tədbirlər Planı" qarşıya qoyulmuş məqsədə çatmaq üçün bütün maraqlı tərəflərin birgə fəaliyyətini nəzərdə tutur. Bu məqsədlə ilk növbədə həyata keçiriləcək əsas tədbirlərdən biri polietilen torbaların alternativini olan kağız, parça və çox istifadə olunan qablaşdırma vasitələrindən istifadənin genişləndirilməsidir. Bunun üçün polietilen torbaları

əvəz edən qablaşdırma vasitələrinin istehsalının genişləndirilməsi və istifadəçilərə təklif edilməsi nəzərdə tutulur. Polietilen torbalar çox yüngül və yüngül olmaqla iki növdür. Çox yüngüllərə "pinqvin" deyilən torbalar aiddir. Bizim layihəmizdə çox yüngüllərin dövryyəsinin tamamilə ləğvi, digərlərinin isə ödənişli olması nəzərdə tutulub. Çox yüngüllərlə bağlı istehsalçılarla da görüşüb, müzakirələr aparmışıq".

Layihələrin gecikmə səbəblərinə gəlinə isə M. Nəbiyev söyləyib:

"Layihələrin gecikmə səbəblərindən biri də bu idi ki, is-

tehsalçılar bildirirdilər ki, bircdən-birə yenilikləri tətbiq edə bilmirlər. Onlar zaman istəyirdilər ki, işlərini nizamlasınlar. Çox yüngül torbalar ölkəmizə əsasən xaricdən idxal olunur. Yeni onların ləğvinin hansısa sahibkarımıza mənfi təsiri olmayacaq. Hələ ki razılaşdırma mərhələsi gedir və qərar olduğu zaman ictimaiyyətdə məlumat verəcəkdir. Bu işlə bağlı cəmiyyətin də məlumatı kifayət qədər deyil. Bəzən insanlar elə başa düşürlər ki, bütün torbaların ləğvi nəzərdə tutulur. Söhbət təkrar emal olmayanların dövryyəsinin dayandırılmasından, digərlərinin isə ödənişli olmasından gedir.

Bu, bir çox inkişaf etmiş ölkələrdə də belədir. 10-15 dəqiqə istifadə etdiyimiz polietilen torbaların torpaqda tamamilə yox olması üçün yüz illər lazım gəlir. Odur ki, hər bizim polietilen torbaların, plastik qabların alternativlərindən-şüşə qablardan, parça və ya kağız torbalardan istifadəyə üstünlük verməliyik. Alternativlər də tədricən bazara daxil olmalıdır ki, insanlar bundan istifadə edə bilsinlər. Alternativlərin isə istehsalı prosesi qısa müddətdə başa gəlmir. Gərək istehsalçılar yeni texnologiya, xammal gətirsinlər. Buna görə də alternativlərin bazara daxil olması 1-2 aylıq iş deyil. Bunun üçün

zaman lazımdır. Hazırda bir çox yerlərdə polietilen qabların, torbaların təbiətə, insanlara zərərli barəsində təbliğatlar da aparılır. Ən əsas məsələ budur ki, insanlar bu torbalardan, qabların təbiətə, onların özlərinə vurduğu ziyanı anlasınlar. Belə olarsa, layihənin də həyata keçirilməsi effektiv olar. Marketdə pulsuz olduğu üçün baxırsan ki, bir torbaya sığan məmulatları bir neçə torbada aparırıq. İnsanlar könüllü olaraq belə qablaşdırmadan az istifadə edə bilərlər, bu da istehsalçılarda alternativlərə marağı gücləndirər".

Mehman Nəbiyev bildirdi ki, Bakıtrafi ərazilərdə yerli qazdıqda polietilen torbalar, plastik qablar çıxır:

"Bu məhsullar 500 ilə qədər torpaqda qalır və çürümür. Torpağa düşən plastik tullantılar parçalanmır, daim bunun üstünə həmin məhsullardan atılır. Plastik qabların yandırılması da təhlükəlidir. Toplama, çeşidlənmə yoxdursa, 10-15 il sonra düşəcəyimiz vəziyyəti təsəvvür edə bilərsinizmi? Bu tullantılar heyvanlara, quşlara da zərər verir. Hazırda təbiətdə olan plastik tullantılarla okean səthinin 1/4 hissəsi örtülə bilər. Belə davam edərsə, 2050-ci ildə okeanlarda plastik balıqlardan çox olacaq. Şimal dənizində bütün quşların 94%-nin mədəsində plastik tullantılara rast gəlinir. Plastik tullantılar quşlar qida hesab edərək qəbul edir. Dəniz quşlarının 40%-i bu səbəbdən tələf olur. Dənizdə yaşayan 267 müxtəlif növ canlı plastik tullantıların təsirinə məruz qalır".

Q Əli RAİS, "Yeni Müsavat"

Bu gün Azərbaycanda olan nəqliyyat vasitələrinin sayı 1 milyon 400 mindir. Onların 75%-dən çoxunun buraxılış ili 2005-ci ildən o tərəfədir. Yeni ölkədəki avtomobil parkının 75 faizinin yaşı 15 ildən artıqdır. Qonşu Gürcüstanda isə artıq benzin, dizel, sıxılmış qazla işləyən maşınlar o qədər də həvəs göstərilir. Səbəb odur ki, elektrik və hibrid avtomobillərinin istifadəsi dəb halını alıb. Bu avtomobillər ekologiyaya çirkləndirmir, çox az xərc tələb edir.

Bəs Azərbaycanda belə nəqliyyat vasitələrinə maraqlı nəzərəcarpacaq dərəcə deyil?

Belə aydın olur ki, ötən il Azərbaycanda yol hərəkətinin təhlükəsizliyinə dair "2019-2023-cü illər üçün Dövlət Proqramı" qəbul edilib və həmin proqramda ekoloji cəhətdən təmiz nəqliyyat vasitələrindən istifadənin stimullaşdırılması məsələləri öz əksini tapıb. Bəs ötən 1 ildə hansı işlər görüldü?

Aparığımız araşdırma zamanı məlum oldu ki, bu istiqamətdə heç bir iş görülməyib. Sadəcə, Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi özünün təmsilində ekologiyaya ziyan vurmamaq xəttinə sadıqlıq nümayiş etdirib və nazirliyin avtomobil parkının hibrid mühərrikli avtomobillər hesabına yenilənməsi üçün tender elan edib. Qalib şirkət nazirliyə ilk hibrid avtomobili bu ilin oktyabrında çatdırmalıdır.

"Nəqliyyat vasitələrinin ətraf mühitə mənfi təsirinin azaldılması yollarından biri ekoloji cəhətdən təmiz avtomobillərdən istifadənin genişləndirilməsidir. Artıq dünya ölkələrində bu məqsədlə elektrik və hibrid avtomobillərinə üstünlük verilir". Bu sözləri "Report"a ekologiya və təbii sərvətlər nazirinin müavini Rauf Hacıyev bildirib. O deyib ki, ətraf mühitə daha az ziyan vuran elektrik və hibrid avtomobillərinin istifadəsinin stimullaşdırılması ətraf mühitin qorunmasında vacib rol oynayır.

Onun fikrincə, Azərbaycanda da elektrik və hibrid avtomobillərinin istifadəsinin tətbiqi və təşviqi nəticəsində ətraf mühitə atılan zərərli maddələrin həcmi əhəmiyyətli dərəcədə azaltmaq olar: "Çünki hazırda ölkədə və paytaxtda atmosfer havasına atılan çirkləndirici maddələrin əksəriyyəti avtonəqliyyatın payına düşür və bu səbəbdən ölkədə avtoparkın yenilənməsinə ehtiyac var. Bu avtomobillər ekoloji cəhətdən təmiz olmaqla yanaşı, onların yanacaq sərfiyyatı da azdır".

R.Hacıyevin sözlərinə görə, Azərbaycan Paris İqlim Sazişinin tələblərinə uyğun olaraq, 2030-cu ilə qədər istixana qazlarının emissiyalarının səviyyəsinin 35 faiz azaldılmasını hədəf kimi götürüb və bu hədəfə nail olmağın yollarından biri kimi ekoloji cəhətdən təmiz nəqliyyat növlərinin istifadəsi göstərilir.

"Avtostop" verilişinin aparıcısı Tural Yusifov "Yeni Müsavat"a bildirib ki, 2025-ci ildən etibarən dünyanın iri avtomobil istehsalçıları benzin və di-

Elektromobillər, hibrid mühərrikli maşınlar

Azərbaycanı 21-ci əsrin bəlasından onlar qurtara bilər

Məşhur aparıcı Azərbaycana hibrid və elektromobillərin gətirilməsi problemlərindən danışdı

zelle işləyən nəqliyyat vasitələrinin istehsalını dayandırır: "Bir çox istehsalçılar artıq bu gün avtomobil model sırasını yalnız və yalnız hibrid edir. "Toyota" "Honda", "Lexus", "Ford", "Porsche" hibrid mühərrikli model sırasını genişləndirməkdədir. Bu gün dünyada benzin və dizel mühərrikli avtomobillərdən imtina edilir, əvəzinə elektromobillər, hibrid mühərrikli maşınlar üstünlük verilir. Azərbaycanda isə bu gün 1 milyon 400 minlik avtomobil parkında vur-tut 50-yə yaxın elektromobil var. Azərbaycanda su ilə işləyən, yeni hidrogen mühərrikli avtomobil yoxdur".

Tural Yusifov Azərbaycanda hibrid və elektromobillərə böyük maraqlı olduğunu, lakin belə avtomobillərin ölkəyə gətirilməsinin çox baha başa gəldiyini deyir: "Ötən il Vergilər Məcəlləsinə edilən dəyişikliyə qədər elektromobillərə görə 35 faiz ƏDV alınır. Həmin ƏDV ləğv olundu. Amma 15 faiz idxal rüsumu saxlanıldı. Elektromobillərin təzəsinin qiyməti 35 min avrodan başlayır. Həmin məbləğin 15 faizini gömrük rüsumu olaraq alırlar. Bu isə bir avtomobilə görə alınan çox böyük məbləğdir. Halbuki bütün dünyada elektromobillərin alınmasını dövlətlər subsidiyalaşdırır. Məsələn, Çində elektromobillərin dəyərinin 25 faizini dövlət ödəyir. ABŞ-da və digər Avropa ölkələrində də belədir. Azərbaycanda isə gömrük rəsmiləri deyirlər ki, əgər rü-

sum azaldılsa, bu, digər avtomobilləri ölkəyə gətirənlərə ziyan vurur. Azərbaycanda elektromobillərə görə elə rüsum alınır ki, kimsə belə maşın almaq fikrini özünə yaxın buraxmaq istəmir. İlk növbədə hər şeyi pulla ölçmək lazım deyil. Bu gün Azərbaycan onkoloji xəstələrin sayına görə rekord vurur. Ekologiya Nazirliyinin verdiyi açıqlamaya görə, bu il Azərbaycanda hava çirklənməsinin səviyyəsi 80 faiz avtomobillərə görədir. Həm də bu il üçün havaya atılan tullantı qazlarının səviyyəsi 2-3 dəfə çoxdur".

Tural Yusifov deyir ki, Azərbaycana Gürcüstandan texniki baxışdan keçə bilməyən avtomobillər gətirilir: "Buna göz yumurlar, amma ekologiyanın dostu olan hibrid və elektrik avtomobillərə, elektrik motoskletlərinə böyük məbləğdə rüsum alınır. Dövlət proqramı qəbul olunub, amma stimullaşdırma sıfırdır".

Onun sözlərinə görə, elektromobil və hibrid istehsalçıları özləri ölkə ərazisində həm xidmət stansiyalarının quraşdırılmasına maraqlıdır, həm də bunu pulsuz etməyə hazırdırlar: "İnfrastruktur problemi artıq dünyada həllini tapıb. Hibrid, elektromobil istehsalçılarına şərait yaratmaq lazımdır ki, Azərbaycanda da bu infrastruktur yaratsınlar. Hibrid avtomobilləri, elektrik avtomobilləri, motoskletləri üçün gömrük rüsumu, ƏDV yığışdırılsın. Bu gün Azərbay-

canda Gürcüstan nömrə nişanlı, ili köhnə maşınların daşınması məhz bu cür problemlərlə əlaqəlidir. Halbuki hibrid avtomobilləri ekologiyaya digərləri kimi korlamır, sahibinin də məsrəflərinin yarısından çox azalmasına səbəb olur".

Müqayisə üçün qeyd edək ki, 1500 kub metr həcmli benzinlə çalışan mühərrikə təchiz olunmuş nəqliyyat vasitəsi hər 100 kilometrə 7-8 litr yanacaq sərf edir. Nəqliyyat vasitəsinin buraxılış ili köhnədikcə, sərfiyat da 8-9 litrə qədər artır. Belə nəqliyyat vasitələrinin benzin çəni adətən 40 litr tutuma malik olur. Litri 90 qəpiyə olan benzinlə çənin doldurulması 38 manat edir. 38 manatlıq benzinlə nəqliyyat vasitəsi qarışıq rejimdə 450 kilometrə yaxın hərəkət edə bilər. Əgər nəqliyyat vasitəsi həftədə 450 kilometr yol qət edərsə, aylıq benzin xərci 160 manata yaxın olacaq. Hibrid mühərrikli avtomobil üçünsə yanacaq sərfiyyatı 60 manata yaxın olacaq. Üstəlik, ekologiyaya ziyan da vurulmayacaq, vətəndaşlar onkoloji və tənəffüs yollarının digər ağır xəstəliklərinə səbəb olan mühitdən uzaqlaşacaqlar. Bu gün təzəsinin bir gözündə vətəndaşın sağlamlığı, cibinə qənaət, respublikada ekoloji durumun yaxşılaşması, digərində isə rüsumlardır.

Müvafiq qurumlar bunu "SOS" signalı kimi də qəbul edə bilərlər.

□ **E.MƏMMƏDƏLİYEV, "Yeni Müsavat"**

"Nar" "Bilik günü"nü kənd məktəbliləri ilə birgə qeyd etdi

Elm və təhsilin inkişafına xüsusi önəm verən "Nar" "Bilik günü" münasibətilə daha bir uğurlu sosial layihəsini həyata keçirib. Bu dəfə mobil operator kənd məktəblilərini sevindirib. "Nar" Cəlilabadda Təzəkənd kəndində yerləşən məktəbin 1-ci sinif şagirdlərini bütün lazımı məktəb ləvazimatları ilə təmin edib. Bura məktəblilərin tədris ili dövründə istifadə edəcəkləri məktəbli çantası, dəftər, rəngli karandaşlar və digər dəftərxana ləvazimatları daxildir. Bununla da mobil operator məktəbə yeni qədəm qoyan uşaqlarda oxumağa həvəs yaratmağa çalışıb.

"Nar"-ın gəlişi uşaqların da sevincinə səbəb olub və onların bayramına bayram qatıb. Şagirdlər hədiyyələrə bigarə qalmaq istəyiblər. Onlar məktəbi uğurla başa vuracaqlarına, gələcəkdə ölkəmizə layiqli vətəndaş və öz peşələrinin ən yaxşı mütəxəssisi olacaqlarına söz veriblər.

Qeyd edək ki, "Nar" Cəlilabadda Təzəkənd kəndində yerləşən məktəbə artıq 2-ci dəfədir ki, səfər edib. Mobil operator bu il aprelin 23-də Beynəlxalq Kitab Günündə məktəbin kitabxanasına 500-dən artıq kitab və elektron kitabxanaya giriş imkanı yaradan müasir kompüterlər hədiyyə etmişdi.

"Azerfon"-un İctimaiyyətlə Əlaqələr Departamentinin rəhbəri Əziz Axundov bildirib ki, elm və təhsilin təbliği "Nar"-ın sosial layihələrinin vacib istiqamətlərindən biridir: "Bir neçə ay bundan öncə biz bu məktəbə kitablar hədiyyə edəndə uşaqların gözlərində yaranan sevinc işığı, oxuma həvəsi bizi bir daha bura gətirdi. Məqsədimiz odur ki, məktəbə yeni qədəm qoyan şagirdlər "Nar"-ın diqqətini hiss etsinlər. İnanırıq ki, bizim dəstəyimiz şagirdlərin təhsilə marağını daha da artıracaq və onlar gələcəkdə yüksək bilik əldə etməklə cəmiyyətimizin inkişafına öz töhfələrini verəcəklər".

Məktəbin direktoru Valeh Niftiyev bu hədiyyələrin şagirdlərin daha yaxşı oxumasına stimullaşdıracağını bildirib: "Bizim məktəblilər arasında bu vəsaiti almaqda çətinlik çəkən ailələr vardı. Bu onlar üçün xüsusilə böyük hədiyyə oldu. Bundan əvvəl "Nar"-ın bizim kitabxanaya tədim etdiyi kitablar şagirdlərin mütaliyə marağını daha da artırdı. Təqdim edilən hədiyyələri bizə verilən yüksək dəyər kimi qiymətləndiririk və "Nar" a təşəkkür edirik".

Qeyd edək ki, "Nar" məktəbləri kitabla və məktəb ləvazimatları ilə təmin etməyi artıq bir ənənə halına çevirib. Mobil operator uşaqlarda kitab oxumaq və təhsilin önəmini aşılamaq məqsədilə uğurlu layihələr icra edib.

"Azerfon" şirkəti ("Nar" ticarət nişanı) 21 mart 2007-ci ildə fəaliyyətə başlayaraq qısa bir müddətdə Azərbaycanda telekommunikasiya və mobil rabitə sahəsinin aparıcı şirkətlərindən birinə çevrilib. "Nar" ticarət nişanı Azərbaycanın zəngin mədəni və tarixi irsinin çağdaş həyatla bağlılığının rəmzi olaraq seçilib. "Nar" ölkədə ilk dəfə olaraq 3G texnologiyasını təqdim edib və geniş 4G şəbəkəsini abunəçilərinin istifadəsinə verib. "Nar" şəbəkəsi hazırda ölkə ərazisinin 97,5%-ni (işğal olunmuş ərazilər istisna olmaqla) əhatə edir və 8000-dən artıq baza stansiyası ilə 2,3 milyondan çox abunəçiyə yüksəkkeyfiyyətli xidmət göstərir.

Bakıda bu il qış fəslinin sərt keçəcəyi ilə bağlı ekoloqlar tərəfindən proqnozlar verilir. Bildirilir ki, dünyada istifadə edilən bir çox silahlar var ki, bu silahlar iqlimə də təsir edir və havaların yağmurlu, soyuq keçməsinə səbəb olur.

Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin Milli Hidrometeorologiya Departamentinin Hidrometeoroloji Proqnozlar Bürosunun direktoru Umayra Tağıyeva isə "Yeni Müsavat"a bildirib ki, indidən qışın necə keçəcəyini söyləmək mümkün deyil:

"İndidən nə isə söyləmək, sadəcə olaraq, qeyri-ciddilik olar. Noyabr ayında qışın necə keçəcəyi ilə bağlı məlumat yayacağıq. Bu barədə müvafiq qurumlara da xəbərdarlıqlar olunacaq. Bizim işimiz bilavasitə elə budur".

Bəs kommunal xidmətlər qışa hazırlıq görürlermi?

Hər il qış aylarında kommunal xidmətlərdən narazılıqlar olur. Xüsusilə də sosial şəbəkələrdə Bakının kanalizasiya problemlərindən, qazın zəif gəlməsindən şikayətlər yazılır. Bəs bu il necə olacaq?

Bu ayın əvvəlində Bakının icra başçısı Eldar Əzizov icra hakimiyyəti başçılarının iştirakı ilə müşavirə keçirdi. BŞİH-dən verilən məlumata görə, müşavirədə əsas müzakirə payız-qış mövsümünə hazırlığın vəziyyəti ilə bağlı olub.

Qışın sərt keçəcəyi iddiasına nazirlikdən reaksiya

Kommunal xidmətlər soyuq aylar üçün hazırlıqlarını yekunlaşdırırlar...

Qeyd edilmişdi ki, paytaxt qurumları qış aylarında üzərlərinə düşən vəzifələri dəqiq bilməli, yaranan biləcək problemləri operativ şəkildə həll etməlidir. Şəhər icra hakimiyyətinin, idarə və təşkilatların xüsusi texnikaları saz vəziyyətdə olmalı, kifayət qədər qum, duz və lazımı inventar ehtiyatı yaradılmalıdır.

Bildirilmişdi ki, güclü qar yağdığı zaman və ya hər hansı digər fəvqəladə halın - güclü küləyin, leysan yağışın, zəlzələnin və ya digər təbii fəlakətin baş verdiyi təqdirdə mobil rabitədə yaranan biləcək problemləri nəzərə alaraq hər bir rəhbər şəxs öz iş yerində olmalı və yaranmış problemlərin həlli üçün konkret tədbirlər görməlidir.

"Azərsu" ASC-nin mətbuat xidmətinin rəhbəri Anar Cəbrayılı "Yeni Müsavat"a açıqlamasında bildirib ki, payız-qış mövsümünə hazırlığa başlanıb və sürətlə davam edir: "Şəhərin müxtəlif ünvanlarında, yağış barmaqlıqlarının, kanalizasiya xətlərinin və baxış quyularının vəziyyəti öyrənilir, eyni zamanda

onların təmizlənməsi həyata keçirilir. Artıq Nobel, Neftçilər prospektlərində, Zərdabi, Şərifzadə, Yusif Səfərov və digər küçələrdə bu işləri yekunlaşdırmışıq. Yağış barmaqlıqları, kanalizasiya xətləri qum-palçıq və digər bərk tullantılardan təmizlənilir, xüsusi texnikalar vasitəsilə yuyulur ki, onların ötürücülük qabiliyyəti tam təmin olunsun. Bununla paralel olaraq, kanalizasiya nasos-stansiyalarının işçi vəziyyətini yoxlayırıq, təmirə ehtiyacı olan avadanlıqları təmir edirik, dəyişdirmək lazım gələrsə yenisi ilə əvəzləyirik".

"Azəriqaz" İB-in mətbuat xidmətinin rəhbəri Ceyhun Səfərov da söyləyib ki, payız-qış mövsümünə hazırlığa may ayından başlanıb: "Bunun üçün xüsusi komissiya yaradılır və xüsusi qrafik hazırlanır. Həm daşıyıcı kəmərlərin, həm də məhəllədəxili və paylayıcı kəmərlərin hamısının vəziyyəti nəzərdən keçirilir. Bu il dövlət proqramı icra olunur, 13 qəsəbə, 23 kənd, 56 yaşayış massivinin qazlaşdırılması işlərinə start verilib. İlin əvvəlindən

başlayan bu işlərin noyabr ayında yekunlaşması nəzərdə tutulur. Biz 1 həftəlik işi eyni vaxtda icra etmirik, fasilələrlə ayrı-ayrı günlərə bölməklə icra edirik. Yəni məsələn, hansısa ərazidə 1 ay ərzində 3 dəfə ayrı-ayrı vaxtlarda qazın verilişini dayandırmaqla, təmir işləri aparırıq. Nəticədə həmin ərazidə qazın verilişində

uzun müddət fasilə yaranmır və eyni zamanda hansısa yaşayış massivisi qazla təmin edilmiş olur".

"Azəriqaz" ASC-dən isə mətbuata bildirilib ki, qurum qış mövsümünə hazırdır, yekunlaşdırma işləri mütəmadi şəkildə aparılır: "Artıq 24 saat istehlakçılar fasiləsiz işiqlə təmin edilir. "Azəriqaz"ın regionlarda

apardığı yenidənqurma işləri bütün istehlakçıların vaxtı-vaxtında davamlı və keyfiyyətli enerji ilə təmin olunması üçündür. Bu işlər də mütəmadi olaraq davam etdirilir. Elə bir region yoxdur ki, orada yenidənqurma işləri aparılmasın".

QƏİ RAİS,
"Yeni Müsavat"

Dünyanın ən etibarlı pulu - ilginç faktlar

Dünyada uzun illərdir ki, hegemonluq edən dollar və onun tarixi...

Pul vahidi yaranandan bəri dünyada xeyli sayda milli valyutalar meydana çıxıb. Bu gün də hər bir ölkədə daxili ticarət əsasən milli valyuta ilə həyata keçirilir. Bu valyutalar ölkənin iqtisadiyyatından və dünyada baş verən iqtisadi savaşlardan asılı olaraq dəyər itirir, dəyərlənir. Valyutalar əsasən sabit olub-olmamasına görə dəyərləndirilir. Sabit valyutalar dəyərli hesab edilir. Eyni zamanda ticarətdə də bu valyutalara etibar yüksək olur və böyük layihələr, ölkələrarası ticarətlər bu valyutalarla aparılır. Bəs hazırda dünyanın ən etibarlı valyutası hansıdır?

"Yeni Müsavat"a bu barədə danışan iqtisadçı Fikrət Yusifov bildirib ki, dünyanın ən etibarlı valyutası dollar sayılır. İqtisadçı bunun səbəblərini aşağıdakı kimi izah edib:

"İllərdir ki, dolların ətrafında müxtəlif ajiotajlar yayılır. Çoxlu versiyalar və ehtimallar səslənir ki, dolların məzənnəsi kəskin şəkildə zəifləyəcək. Bu barədə fikir söyləyənlərin də kifayət qədər əsasları var. Ancaq reallıq həyatda nədirsə, odur. Bu gün dünyada hegemon valyuta dollardır. Zaman-zaman onun məzənnəsində həm siyasi, həm də iqtisadi hadisələr fonunda müəyyən dəyişikliklər olur. Ancaq nəticə etibarilə daha çox güvən qazanan, etibar edilən valyuta yenə də dollar olaraq qalır. Digər tərəfdən, dollar bütün dünya ölkələrinin rəsmi tanıdığı bir sayılı valyutadır. Dolların hegemonluğuna qədər ingilis funt sterlinqi hegemon olub. 1944-cü ilin iyul ayında Amerikanın Bretton-Vuds şəhərində keçirilən konfransda yeni beynəlxalq valyuta sistemi yaradıldı. Bu sistem qızıl və iki devizə- funt

sterlinq və ABŞ dollarına əsaslanırdı. 1971-ci ildə ABŞ prezidenti bəyanat verdi ki, bu gündən etibarən dolların qızıl təminatı yoxdur. Artıq elə zaman idi ki, dollar həmin vaxtı hegemonluğu ələ almışdı. Dünyada bir çox ölkələr zaman-zaman dollardan imtina etmək kimi bəyanatlar səsləndirərdə, hələ ki dollar hegemonudur. Onun məzənnəsində hansısa azalma olsa da, bu o demək deyil ki, dollar hegemonluğunu itirib. Xeyr, əksinə, bu gün yenə də ən güclü valyuta dollar olaraq qalır".

Onu da bildirik ki, yuxarıda qeyd etdiyimiz Bretton-Vuds konfransının iştirakçıları burada eyni zamanda Beynəlxalq Valyuta Fondunu (BVF) yaratdılar. Sistemin mühüm cəhəti ondan ibarət oldu ki, milli valyutaların kursu dollarla müəyyən edildi. (1 troy unsiya- 31.1 qram 35 dollar dəyərində). Belə mexanizm ölkə daxilində maliyyə sabitliyini təmin edirdi. Mühəribədən sonra Bretton

-Vuds valyuta sisteminin prinsiplərinin formalaşdığı dövrdə, Böyük Britaniya funt sterlinqin qızıl dəyişdiriləcəyi qədər qızıl ehtiyatına malik olmadığından funt sterlinqin deviz valyutası funksiyasından imtina etdi.

Beləliklə, Bretton-Vuds valyuta sistemi dolları imtiyazlı vəziyyətdə qoydu və bu da ABŞ-a iqtisadi və siyasi üstünlük verdi. Demək olar ki, xarici ticarət hesablaşmaları inhisarçı qaydada dollarla ifadə olunurdu. ABŞ tədiyyə balansının kəskinin özünün milli valyutası ilə bağlaya bilərdi. Digər xarici ölkə isə tədiyyə balansını kəskinə bağladığı halda özünün qızıl ehtiyatlarını xərcləməli, daxili tələbatı azaltmalı, ixracı artırmalı idi. 15 avqust 1971-ci ildə ABŞ hökuməti birtərəfli qaydada BVF ilə sazişi pozaraq dolların qızıl dəyişdirilməsi qaydasından imtina etdi. 60-cı illərin ortalarında qəti müəyyənləşdirilmiş valyuta kursu ölkələrin maraqlarına cavab vermədi və dünya tica-

retinin inkişafını ləngidirdi.

Bununla da, göründüyü kimi, Bretton-Vuds valyuta sisteminin dünya təsərrüfatının tələblərinə uyğun gəlmirdi. 20-ci əsrin 60-cı illərinin axırı 70-ci illərin əvvəllərində dünya iqtisadi sisteminə yeni böhran baş verdi. 1971-ci ildə BVF valyuta kurslarının paritetdən kənarlaşma həddini +,-2%-ə qaldırdı. Bir il sonra qəti müəyyənləşdirilmiş kurs sistemi iflasa uğradı.

Qızılın kursuna uyğun olaraq qiyməti sabit və möhkəm valyuta kimi qəti müəyyənləşdirilmiş dollara olan inam sarsıldı. Maliyyə böhranı başlandı. Bundesbank məcburiyyət qarşısında qalaraq dünya valyuta bazarını həddindən çox bürümüş artıq dollarları almağa başladı. Alınan dolların miqdarı 1 saat ərzində 1 milyard dollara çatdıqda, bank müəyyənləşdirilmiş kursla dolların alınmasını dayandırdı və həmin gün, yəni 5 may 1971-ci ildə alman markasının "azad üzən" kursunu

elən etdi. Bunun ardınca Danimarka hökuməti valyutasının "azad üzən" kursunu elan etdi.

Ötən əsrin 60-cı illərindən etibarən dünyanın ən dövrəli valyutası ABŞ dollarıdır və ölkələrarası ticarətin 70 faizdən yuxarısı bilavasitə bu valyuta ilə, daha 20 faizi isə çarpaz məzənnə olaraq dolayısı ilə onunla həyata keçirilir. Ayrı-ayrı ölkələrin milli valyutalarının dəyəri də onların dollarla olan məzənnəsi əsasında hesablanır.

Dollar haqqında maraqlı məlumatlar da var. Belə ki, hesab edilir ki, 1 dollar nominalında olan banknotda masonların simvolları şifrələnib. Axtarış saytlarında əsginasda təsvir olunmuş piramidanın aşağısında yazılan MDCCCLXXVI - simvollarını yığmaq kifayətdir, sorğuya cavab olaraq şifrələnmiş simvollar mövzusunda çox sayda məqalələr çıxacaq. Bəzi müəlliflər 1935-ci ilin bir dollarlıq əsginasının dizaynını yanlış olaraq rus rəssamı Nikolay Rerixə aid edirlər. Ancaq onun görünüşünün dəyişməsinin təşəbbüsünü Henri Uolles və Franklin Ruzvelt olmuşdu. Onun dizayneri ABŞ-ın Maliyyə Nazirliyi yanında pul nişanları və qiymətli kağızlar buraxan Qravur Bürosunun rəisi Edvard M. Uiksdır. ABŞ dolları çap olunan kağız - 25% kətan və 75% pambıqdan ibarətdir. O, bütün parça boyu səpələnmiş müxtəlif ölçüdə qırmızı və göy rəngdə xırd sintetik lifləri olan neytral rəngdədir. Dollar nəyə görə yaşılıdır? 1869-cu ildə ABŞ-ın Maliyyə Nazirliyi Fildelfiyadan olan Messers J. M. & Sox şirkəti ilə pul istehsalı üçün eni 2-3 düym çətinliklə görünən şaquli zolaqlı xüsusi su nişanı olan kağız buraxmaq üçün müqavilə bağlamışdı. Təxminən həmin illər xəzinədarlıq ilk dəfə yaşıl boyadla istifadə edərək dollarları çap etməyə başladı.

Yeniliyin səbəbi fotosəkin

yanarması idi: ancaq kənarları yaşıl rəngdə olan qara boya ilə işlənmiş köhnə əskinasları çox asan olaraq fotosəkin üsulu ilə yenidən çap etmək mümkün idi. Hazırlanmasında yaşıl rəng istifadə edildiyi səbəbindən, rənglər seçmək və boya almaq lazım deyildi. Bununla əlaqədar olaraq yaşıl boyanın böyük həcmə istifadə etməyə başladılar. 1929-cu ilə qədər dollarların istehsalında müxtəlif rənglərdən istifadə olunurdu, birtənlü rəngdən ancaq 1929-cu ildə istifadə etməyə başladılar. Bu faktın izahı belə səslənir: yaşıl boyalar kifayət qədər ucuz idi, rəngin özü xarici təsirlərə nisbətən davamlı idi və psixoloji cəhətdən pullara etibar hissi yaradırdı. Son illər dollar banknotları yenidən müxtəlif rəngdə istehsal olunaraq, sarı və çəhrayı rənglərə çalmağa başladılar. Dolların bir banknotunun təxmini çəkisi, dəyərindən asılı olmayaraq 1 qrama bərabərdir. Dollar əsginasının ömrü orta hesabla təxminən 22 ay təşkil edir.

Ən çox saxta dollar 20 dollarlıq əsginaslarda olur. Əslində bunun belə olması heç də təəccüblü olmamalıdır. İlk olaraq ona görə ki, 20 dollarlıq əsginaslar daha çox istifadə olunur və 100 dollarla müqayisədə daha az nəzərə çarpır. Bir digər səbəb isə 20 dollarlığın saxtasını çıxarmaq digərləri ilə müqayisədə daha asandır.

Bundan əlavə, bəzi dollar əsginaslarının üzərində Vaşinqton və Linkolnün təsvirləri yer almaqdadır və onların şəkli ölümlərindən 2 il sonra dollar üzərində istifadə olunmağa başlayıb. Onu da bildirik ki, həmin illərdə saxta pul o qədər geniş yayılıb ki, gizli polis təşkilatı yaradılıb. Həmin dövrdə pulların üçdə birinin saxta olduğu qeyd olunur.

QƏİ RAİS,
"Yeni Müsavat"